הס"ד ישיבת רבינו יצחק אלחנן - ירושלים עה"ק

הקדמה לדיני מוקצה

רמב'ם וראב'ד כד:יב-יג
בית יוסף ריש ס' שח עד "ודע"

מקורות ויסודות לדיני מוקצה

1) *דאורייתא, דרבנן או גזירה*--גמ' פסחים דף מז:, שבת קכג: "ת'ר בראשונה היו אומרים" עד "אמר רבי אלעזר", קכד: "אין מוציאין" עד "ואף רב", שבת דף ל.-: "ודקאמר שלמה" עד "אמר רב יהודה"
2) *איסור אכילה ואיסור טלטול*--משנה ביצה דף ב. גמ' ביצה דף ב: אלא אמר רבה

ישוב המקורת והסבר בדרגות של מוקוצה-- חיי אדם סו:א, חתם סופר מהד'ת הקדמה למס' ביצה, שו'ע הרב שח:יז, ילקוט יוסף עמ' שד-שז, ערוך השלחן שח:א-ה

יסוד מח' רבי שמעון ורבי יהודה בדין מוקצה
גמ' דף מה."בעא מיני' ריש לקיש" עד "בעא מיני' רבי שמעון בר רבי" רש'י ד'ה אין מוקצה, ערוך השלחן שח:ו--ח

עוד בשיטת הרמב'ם
ילקוט יוסף שז-שט, ביצחק יקרא ריש ס' שח

ביצה

*שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים *לא תאכל בית שמאי אומרים *שאור בכזית וחמץ בככותבת ובית הלל אומרים *זה וזה בכזית *השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה *ובית הלל אומרים *לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום. וטודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא:

גמ' במאי עסקינן איילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דבית הלל אוכלא דאפרת הוא אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דבית שמאי מוקצה היא ומאי קושיא דלמא בית שמאי לית להו מוקצה קא סלקא דעתין אפילו מאן דשרי במוקצה בנולד אסר מאי טעמייהו דבית שמאי אמר רב נחמן לעולם בתרנגולת העומדת לגדל ביצים *ודאית ליה מוקצה אית ליה נולד ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד בית שמאי כר' שמעון ובית הלל כר' יהודה ומי אמר רב נחמן הכי והתנן בית שמאי אומרים *מנביהין מעל השלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא בית שמאי כרבי יהודה ובית הלל כר"ש אמר לך רב נחמן גבי שבת *דסתם לן תנא ברבי שמעון דתנן *מרתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הגבלה לפני הכלבים מוקים לה לבית הלל כרבי שמעון אבל

גבי

דתנן

דמי דהאי עולד דהכא הוי עולד ספי שמהתילה לא היה בטולם לכל ההם הכלי היה בטולם רק שנשבר וכן משמע נמי בטירוכין (דף מה: וכו') מיה בטיבה מיבלע בליטי ופריך כל שם דהוי עולד ואסור ומאי פריך ודלמא ההוא רבי שמעון מחיר בטולד אלא ודאי הייט עומאת כדפרישית דיון דבליעי לא הוי בלל בטולם ואפי' ר' שמעון מודה דהאי עולד אסור:

מנביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. פ"ה אע"ג דאין רואין לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ולא נהנין לא בכיפה ושער של אשונין ושער של מדשים מפני שהן ראוין למאכל בהמה לכך נ"ל שהם ראוים למאכל בהמה כגון עצמות רכים וקליפי תפוחים ובית הלל אבבי כיון דלא חזי למאכל אדם לא:

ובית הלל אומרים מסלק את הטבלא ומנערה. תימה והלא הוא בסים לדבר האסור הוא לא שבת הוא"ל והניחם שם מדעתו וי"ל טומר דלפירוש רבינו חם ניחא דפירש במסכת שבת* דלא הוי בסים לדבר האסור אלא כשדעתו להניחם שם כל היום אי נמי כיון דהוו שם אוכלין הוה ליה בסים לדבר האסור ולדבר המותר ובדבר כדאמרת פרק טשל (שם דף קמ:) ושוד דאין זה מניח בטוחה דהא איט מושב היום ופלו: **דתנן** מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת ס'. ואי"ל היכי דמי אי בדלועין שהיו מחוברין בין הבמשות בהא ודאי מודה ר' שמעון נזרה שמא יעלה ויתלש וי"ל דמיירי בחתוכין וסלקא דעתך דאסור המשה לו לאכלן לפי שהן קשין והתיבון מרבך לוחם: **ואת** הגבלה כו'. אט נרסין לפרש שנתגבלה בבשר ומכל מקום הני לו בהדי הדדי דאע"ג דבדלועין לא הוי טעמא מטום מוקצה כמו בגבלה. מטום דבשניהם שייך לשון מחתכין:

נכי

ביצה שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים לא תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל. לא תגע באוכלין ומתוקנין וכי היכא דאסרין ומתירין ובי היכא דאסרין ומתירין לשולם זה אינו דאמרינן לקמן (דף ו') אחפרות שנולד בי"ט אסור והייט דוקא בלאותו יום ויש לומר דלא הוה מאי אסרין ומתירין הייטו לעולם אבל בתחילה אסורה והכי אמרינן (לקמן דף כד:) גבי נכרי אחד שכבשה דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לעולם אבל בתחילה אסורים ואם תאמר לבית אלל דאמרי לא תאכל אבל לעולם אבל הא קי"ל (לקמן ד.) דאף לעולם אסור לקן פירש ר"י דנקט כי הא דיעבד דסתם כיצה בתחילה קיימא עוד יש לומר דנקט לבית שמאי תאכל משום דמשמע אמילה ובעולם דאין תחילה בלא עולם ובית הלל אסרי אף בעולם אלא אגב דנקטי ב"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל:

שאור בכזית. לא שייך הכא מידי אלא מייתי כאן אלא מילי גבי יום טוב דבית הלל לתומרא:

אוכלא דאפרת הוא. פירוש אוכל הנפרד מן האוכל הוא דהבילה שנולדה נפרדה היא מן התרנגולת ואי בעי שחיט לה ואכיל כל שבנוה: **דלמא** בית שמאי לית להו מוקצה. תימה במאי קאמר בהדיא דבית שמאי אית להו מוקצה דקתני (לקמן דף י.) לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ויש לומר דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי ומוקצה ביומר והתם הוא דאין ליה מוקצה כדאמינא ר"ש דאע"ג דאין ליה מוקצה אית ליה (שבת דף מה:) גבי נרוגרת ומוקים דאתקלאי מפי:

קא סלקא דעתין דאפי' מאן דשרי מוקצה בנולד אסיר. דלא מקני אינש מאי דחזי ליה לכל בנולד לא הוה ידע מאתמול ואימה דהא רבי שמעון דשרי במוקצה שרי בנולד כדאמרינן בשבת (דף כט.) רבי יהודה אומר אין מסיקין בשברי כלים ור"ש מתיר אע"ג דהוי עולד וי"ל דלא לא תגע

נבי שבת דסתם לן תנא כרבי שמעון · *ותימה והא הי סתם ותמ"ל מחלוקת דהא פליג ר' יהודה בתחילתן ותמר אם לא נתגבלה בערב שבת אסור ואין הלכה כסתם דמי הלי נוטל תרומה סתם ותמ"ל מחלוקת בפרק יש נוחלין (נ"ב דף קכב: תוס') נבי מלתיה דרבי יוחנן בן ברוקה דפריך סתם ותמר מ"ל מחלוקת היא ו"ל דהתם סמוך לאשר מלי אלא דפריך בתר הכי וכן פירש"י שם בקונטרס אבל לעולם מהני הכתם להיות רבים והי רבים רבי שמעון והוי יחיד רבי יהודה *והלכתא כרבים בתי"ק הייט רבי שמעון ותי"ל נבי שבת עמי סתם לן כרבי יהודה כי הלי דתנן (שבת דף מד:) מטלטלין בר חדש אבל לא יבן ור' שמעון מתיר והתיל ואוסר מוקצה מחמת מיאוס כל שכן מחמת איסור דהכי אמרינן התם וי"ל דהא מחמת עדיפא דהוא ולא נשמע מצינו בסתם לגבוה פרק מי שהמשך (שם דף קנ: תוס'):

מוקים לגי"ה בר"ש · וקשה דמאי אלמיה דהא מחמת מהאי מחמת וי"ל דבעדיות לא מצי לה מקולי בי"ש ותמרי ב"ה:

אין מבקעין עצים לא מן הקורות וכו' · לא מייתי מרישא דאין מבקעין קורות דהא מיירי בכותר של קורות והוי מוקצה מחמת מכרון כיס ובהא ליא מודו אפי' ר' שמעון אלא מייתי מסיפא דלא מן הקורה שנשברה וא"ת והא ר' שמעון איט מתיר אלא ביומא ומצפה (נקמן ג:) וי"ל דה"ל לאיל ומשברה *בשבת מסתמא היתה רשעה מלתמול והוי ביומא וכיומא ומצפה מתי תשבר קורתו

ותהיה ראויה להסקה:

וכ"ת כח התירא עדיף · פי' הקונט' לכ' כח התירא עדיף כשהוס מתיר סותר פל מתעתו ולריך להביא ראיה לדבריו אבל איסורא אדם יסל. להחמיר עליו בלא טעם: **ונפלון** בתרוייהו · תימה ובכל מקום דקאמר כח דהתירא עדיף לפריך הכי "ל"ל דהכי פריך ונפלון בתרוייהו אלא יאריך מקום כך ויאמר היא ובילתה אבל בעלמא לא שייך: **והיה** ביום השבת וגו' · פרש"י ופ"ל בא לאשמעינן דאפילו הכנה בידי שמים(ג) ביצה אסורה דלא משום הכנה בידי אדם כלומר שיאסר ובשלו מבערב יום הא בהיתי מיד לא אבל אלא אמר הכא קאמר ואין יש מכין לשבת ס' ואין שבת מכין ל"ש מכ"ש דכיון דאין יש מכין לשבת ס' ואין שבת מכין ל"ש והקשה רש"י אם כן ביצה שנולדה בשבת לא לאחר ל"ש מתסר מכ"ש דשבת ל"ש לא מכינן אהדדי כ"ש דלא מכינן אחול ומיהו דלגבי שבת אל לא נריך הכנה דאין שבת אל משובה לך מיומה הואיל והכנה דאריתא אילך מ"ש לשבת וכ"ש ר"ש מרבוי מבשלין ומ' אחר מבשלין דרבנן ולפיכך הכנה דאוריתא ונראה לי"ש דרסה נופיה אחיל לשמעתה *דאיתא ליה הואיל ולא מקלמי אורחין אחר ליה הכמה נמי אי ליה ואפילו נדיקן ניחא דכל דבר אפי ומשבל לא שייך ביה הכנה שאינו מתסר רק מקון בשלמא דאמרינן דאה אחר ליה רק בני ביצה שאינו דבר חדש שלא היתה בשולם ולא סיפה דאיה כלל אמיקרא ("ולאשמעינן דאפילו הכנה דאין מוכנה בשלמא) אמר דאלן משמע שאמר לא היה יודע ב"ש מדפי' דפי' הבשי מלאי להכנה ואם בשל והא אמר ויבדר ויקדש ברבו נמן וקדשו בתן שבשבת לא היה יודע מן אבל ב"ש היה יודע ויל דאמרינן אפילו כדאיתא בתרוה (מכילתא פ' בשלח) שבת לא יהיה (שמות מז) לרבות יום הכשרים לא יהיה בו לרבות יש שלא היה יודע בהן מן ופ"ל דאפי' היה יודע ב"ש מ"מ ב"ש שאל לחזות בכ"ש לא היה יודע מדבריהם קרא בו ביום הבשי ולא מיבר שבי מבשמע הבשי בתוחד שהוא רואי להכנה ולא בשבי שהוא ב"ש: **נגזר** משום הבר המחולקן ביומיהן · ואין זה גזרה לגזרה דאשתר לאלכן ב"ש מבשמע אמיבי בשבת ביום ולא בשבת אלא בלבד בלבד בלבד

לה א מיי' פט"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה טו: לו ב מיי' ס"ל סלכס יד:

לאפילו ע"י ד"ש לון מעברין מזה על זה תיכוס ודגן דגן ודגן שהן כללאים ע"י דבר אחר וכו' ע"י ד"ש דקתמר לא קאי אדגן ודגן דכלאים דבר אחר מיחייב בחטים ושעורים לחוד וטעמא דר' יאשיה דכלאים בכרם לא מיחייב אלא בכלאי מינין ובכלאי זרעים מיחייב בב' מינין מפר"י דזריעה כלאים משמע בב' מיני זרעים וחדלן לאו מין זריעה הוא אבל לון לפרש משום דמשמע לא שזרע בהדי כרמך כלאים אבל שדך בלא שום זרע קרוי שדה: דהא לא שייך לפרש כן נבי בהמתך ולפירוש ר"י קשה אמאי נקט שור וחמור בשור לחודי ה"מ לאשמועי כלאים בשור פסולי המוקדשים כדתמר בפ' בתרא דמכות (דף כב.) דאמר רבי יצחק המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה משום דעשאו הכתוב כ' נופש דאיתקש לנבי ואיל ולפ"ה ניחא דליכא בפסולי המוקדש' לאו דמעילה ולפר"י י"ל דמשום דעיקר כלאים בשור וכתמור כתיב נקט שור וחמור: **ושביעית**. למ"ד בפ"ק דמועד קטן (דף נ.) חורש בשביעית אינו לוקה מוקי הך דהכא בחורש ומתפה דמתפה חייב משום זורע: **אחרישה** לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי דס ליפור. אם היה דס ליפור במקום חריסה ובכה"ג שאם היה מבקש עפר אחר יענב הרס לו יעשנו ע"י מים ולא יקיים מצוה כיסוי וגם מיירי שאין יכול לקפלו ולעולו דאם לא כן לא שייך לאן לדידהי עשה לא תעשה כדאמר ר"ל [בשבת] (דף קלב:) כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב אם לאו ידחה עשה לא תעשה: **באבנים** מקורזלות. פי' רכות שהן רחויות לזריעה מיהו לא חזי לכיסוי עד שיכתוש וגבי בית הבחירה נמי לפי שהן רכות רחויות יותר לקיטות משהן קשים ולא כפ"ה דפי' התם בפ' כירה (שבת מג:) מקורזלות חדות דהכא לא מ"ש ורש"י מתקו לאן מן הספרים*: **כתישה** בי"ט מי שרי. הקשה ריב"ל מאי פריך הא ודאי שרי כמו חריסה דשרי משום דהואיל הכא נמי חריסה דאי אפשר דאי אפשר דאי אפשר

במה מדליקין פרק שני שבת

כל יומא דשבתא. של כל שבתות השנים[1]: הוה יתיב וגרים. שלא יקרב מלאך המות אליו שהתורה מגינה ממנו כדאמרינן בסוטה (דף נא.): סליק ובחיש באילני. מעצעצ[2] המלאך באילנות להשמיע קול המיתה: וכלבים של בית אבא רעבים. לשמי שאלתא אלו הולכך: ולא יפה אמר כר. שלתקנת הכלבים לא הצריכוהו לשנות טלטול גזילה ואת האריה המת אמרו לטלטל אגם על ידי כבר או תיגוק. ל"א שהקדימוהו משובת הכלב לתשובת האריה לשון רבותי: ודענין שאילתא. דמהו לכבות: דשאילנא קדמיכון. דרך ענוה אמר דהוה ליה למימר דשאילתון קדמי: קרויה נר. נר אלהים[3] נשמת אדם (משלי כ): מוטב תכבה נרו כו. לאו מהכא יליף אלא שכא דמיקום נפש נפקא לן[4] מומי בהם[5] ולא שימות בהם אלא להטעימן הדבר באגדה המושכת את הלב לפי שהיו נאים לשמוע הדרשה כשים ועמי אתרך והיו צריכין הדרשנין למשוך את לבנסם: תחלתו ופופו. וכ"ש שיש עוד ביתמיים: קודם השמש. אם יעמוד בתורה שקדמה לשמש[6] יש יתרון: לצוות. לוותא שולא"ש: מהולל. משונה: משחוק שמשחק עם הרשעים. שנתון להם שעה משחקת כדי להאכילן אלגן ולעולדן מן העולם הבא[7]: שמחה של מצוה. כגון הכנסת כלה: שחוק. שחוק ממש שאין דעת שוחק מיושבת עליו ופפילו אינו של לגון מ"מ אין בו ייסוד: קלות ראש. לגון: קחו לי מגנן. מלוה היא להשרות עליו שכינה: לדבר הלכה. לריך לפתוח במילי דשלימותא בריש: לחלום טוב. אם בא ליטן מתוך שמחה מראין לו חלום טוב: נושפות מר. מרירות מתמת אימה: ובדחי רבנן. נפתח לנס מתמת השמחה: מעי פנים. שלא יחקויני: ומנוזות פנים. שלא יאא עלי אם ממזרות הוא עון פניס[8]: בדברי תורה. מומר[9] לענות כאולתו: הרה ויולדת יחדיו. ביוס שהרה זה יולדת ולד אחר כמו תרגולת וכיון שמשמשת בכל יוס מגלגת יולדת בכל יוס[10] דהכי משמע קרא בכל עת שהיא מתעברת יולדת שממהרת לגמול לורת הולד לזמן מועט: בא וראה. טרם לעגותו כאולתו כדי להעמיד דברי תורה על מכונו: ליגלג. זו אוולת: צלף. מין אילן הטופון ג' מיני פירות אביונות וקפריסין ולולנין[11] וכי אימיה לאלי ליתיה לאלי כדאמר ברים חזקת הבתים[12]: פיסת בר. משמע גלוסקאות ארחבות כמין פס יד[13] ומשמע כלי מילת כמו כתונת פסים[14]: בר. כמו לשבור בר (בראשית מב) ולענין כלי מילת בר נקי כמו ברה כחמה (שיר ו): כמהין ופטריות. שיולאין כמות שהן בלילה אחד ולחצין ועגולין כגלוסקאות: גברא בר קורא. סיב כמין לגוס מלוייל גדל פניות הקור של דקל כשהוא רך. קור ענף האילן כשהוא רך יולא בכל שנה קודם שיתקשה קרוי קור: שדמרו

כל יומא דשבתא הוה יתיב וגרים כולי יומא ההוא יומא דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוה פסק פומיה מגירסא אמר מאי אעביד ליה הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה אתא מלאך המות סליק ובחיש באילני נפק למיחזי הוה סליק בדרגא איפחית דרגא מתותיה אישתיק ונח נפשיה שלח שלמה לבי מדרשא אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים מה אעשה שלחו ליה [6] חתוך [7] נבלה והנח לפני הכלבים ואבך [8] הנח [9] עליו כבר או תינוק וטלטלו ולא יפה אמר שלמה [10] כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת ולענין שאילה דשאילנא קדמיכון נר קרויה נר ונשמתו של אדם קרויה נר מוטב תכבה נר של בשר ודם מפני נרו של הקב"ה: אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנזוהו מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה תחילתו דברי תורה דכתיב [1] מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי ר' ינאי תחת השמש הוא דאין לו קודם שמש יש לו סופו דברי תורה דכתיב [2] סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם [3] מאי כי זה כל האדם אמר רבי (אליעזר[4]) כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה ר' אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה שמעון בן זומא אומר לא נברא כל העולם כולו אלא לצוות לזה. ומאי דבריו סותרין זה את זה כתיב [5] טוב כעס משחוק וכתיב [6] לשחוק אמרתי מהלל כתיב [7] ושבחתי אני את השמחה וכתיב [8] ולשמחה מה זה עושה לא קשיא טוב כעס משחוק טוב כעס שכועס הקב"ה על הצדיקים בעוה"ז משחוק שמשחק הקב"ה על הרשעים בעולם הזה ולשחוק אמרתי מהלל זה שחוק שמשחק הקב"ה עם הצדיקים בעולם הבא ושבחתי אני את השמחה זו שמחה של מצוה ולשמחה מה זה עושה זו שמחה שאינה של מצוה [9] ללמדך [10] שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה[11] ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר [12] ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'. אמר רב יהודה וכן לדבר הלכה אמר רבא וכן לחלום טוב איני והאמר רב גידל אמר רב [13] כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכונה שנאמר [14] שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר אל תקרי מור עובר אלא מר עוברי [15] אל תקרי שושנים לא קשיא הא ברבה והא בתלמיד ואיבעית אימא הא והא ברבה ולא קשיא הא מקמי דלפתח הא לבתר דפתח כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא ובדחי רבנן לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא. ואף ספר משלי בקשו לגנוז שהיו דבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנזוהו אמרי ספר קהלת לאו עייניגן ואשכחינן טעמא הכא נמי ליעיינן ומאי דבריו סותרים זה את זה כתיב [16] אל תען כסיל כאולתו וכתיב [17] ענה כסיל כאולתו לא קשיא הא בדברי תורה הא במילי דעלמא כי הא דההוא דאתא לקמיה דרבי אמר ליה אשתך ובניך בני אמר ליה רצונך שתשתה כוס של יין שתה ופקע ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא [18] אמר ליה אמך אשתי ואתה בני אמר ליה רצונך שתשתה כוס של יין שתה ופקע אמר רבי חייא אהניא ליה צלותיה לרבי דלא לשוייה בני [19] ממזרי דרבי כי הוה מצלי אמר [20] יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתצילני היום מעזי פנים ומעזות פנים. בדברי תורה מאי היא כי הא דיתיב רבן גמליאל וקא דריש עתידה אשה [21] שתלד בכל יום שנאמר [22] הרה ויולדת יחדיו ליגלג עליו אותו תלמיד אמר [23] אין כל חדש תחת השמש א"ל בא ואראך דוגמתן בעוה"ז נפק אחוי ליה תרנגולת ותו יתיב רבן גמליאל וקא דריש עתידים אילנות שמוציאין פירות בכל יום שנאמר [24] ונשא ענף ועשה פרי מה ענף בכל יום אף פרי בכל יום ליגלג עליו אותו תלמיד אמר והכתיב [25] אין כל חדש תחת השמש א"ל בא ואראך דוגמתם בעולם הזה נפק אחוי ליה צלף ותו יתיב רבן גמליאל וקא דריש [26] עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר [27] יהי פסת בר בארץ ליגלג עליו אותו תלמיד ואמר [28] אין כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתן בעולם הזה נפק אחוי ליה כמדהין ופטריות ואכלי מילת נברא בר קורא: [29] ת"ר [30] לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי שדהמרו

[1] לתמן קנו:. [2] לקמן מג:. [3] ברכות ו:. [4] פפסים קיח. ע"ש. [5] עיין בערוך ערך נוף. [6] [לקמן פח: פפסים קיח:]. [7] [ער' מופפות ע"ז ה. ל"ה מן בן דוד]. [8] כתובות דף קיא:. [9] [מגות דר"ר פע"ו ע"ש שטיש רגים]. [10] [וזמא פה:]. [11] ויקרא יח ה. [12] [מלאי פפסים נד. נדרים לט:]. [13] קידושין דף ס:. [14] מסכת כלה רפ"ב. [15] ע"י מעשרות פ"ד מ"ו וברכות לו:. [16] [כ"כ דף סח:]. [17] בראשית לו ב.

מסורת הש"ס עם הוספות

[1] [צ"ל אלעזר] (גליון) כ"ה בברכות ובכת"י: [2] ס"א שהחה (גליון): [3] יש גורסין בוער. ומכאן שתכונה (פתח עינים. ועי' מהרש"ל): [4] בע"י ליתא תיבת "חייא": [5] מהר"ם גרס אהניא לי צלותא דרבי דלא לישוויי מסזירא. הר"ל שגם רבי חייא צלי בכל יום צלותה דרבי. ועיין מהרש"א שמקים הגירסא דלפנינו: [6] [ברכות טו ע"ב ושם איתא שתצילנו וכו' וכן ראוי להיות) (גליון): [7] השנה (דפו"ר) ועכ"ל כן למה דאי' הגר"ב ז: [8] אולי צ"ל נענגנ: [9] [צ"ל ח"ז (גליון): [10] נדצ"ל דמותר. או שצ"ל דבור זה קודם ר"ה "מעוי פניס" (מראה אש) וכדר"י מהו לענות כאולתו: [11] יש להוסיף אינ דהכי (שארית הברכה):

הגהות וציונים

[1] [צ"ל אלעזר] (גליון) כ"ה בברכות ובכת"י: [2] ס"א שהחה (גליון): [3] יש גורסין בוער. ומכאן שתכונה (פתח עינים. ועי' מהרש"ל): [4] בע"י ליתא תיבת "חייא": [5] מהר"ם גרס אהניא לי צלותא דרבי דלא לישוויי מסזירא. הר"ל שגם רבי חייא צלי בכל יום צלותה דרבי. ועיין מהרש"א שמקים הגירסא דלפנינו: [6] [ברכות טו ע"ב ושם איתא שתצילנו וכו' וכן ראוי להיות) (גליון): [7] השנה (דפו"ר) ועכ"ל כן למה דאי' הגר"ב ז: [8] אולי צ"ל נענגנ: [9] [צ"ל ח"ז (גליון): [10] נדצ"ל דמותר. או שצ"ל דבור זה קודם ר"ה "מעוי פניס" (מראה אש) וכדר"י מהו לענות כאולתו: [11] יש להוסיף אינ דהכי (שארית הברכה):

תורה אור השלם

א) כִּי מִי אֲשֶׁר יְחֻבַּר אֶל כָּל הַחַיִּים יֵשׁ בִּטָּחוֹן כִּי לְכֶלֶב חַי הוּא טוֹב מִן הָאַרְיֶה הַמֵּת: [קהלת ט, ד]

ב) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: [קהלת א, ג]

ג) סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: [קהלת יב, ג]

ד) טוֹב כַּעַס מִשְּׂחוֹק כִּי בְּרֹעַ פָּנִים יִיטַב לֵב: [קהלת ז, ג]

ה) לְשְׂחוֹק אָמַרְתִּי מְהוֹלָל וּלְשִׂמְחָה מַה זֹּאת עֹשָׂה: [קהלת ב, ב]

ו) וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת הַשִّמְחָה אֲשֶׁר אֵין טוֹב לָאָדָם תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי אִם לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמוֹחַ וְהוּא יִלְוֶנּוּ בַעֲמָלוֹ יְמֵי חַיָּיו אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הָאֱלֹהִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: [קהלת ח, טו]

ז) וַעֲתָה קְחוּ לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן וַתְּהִי עָלָיו יַד יְיָ: [מלכים ב ג, טו]

ח) לְחָיָו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים נֹטְפוֹת מוֹר עֹבֵר: [שיר השירים ה, יג] ט) אֶל תַּעַן כְּסִיל כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן תִּשְׁוֶה לּוֹ גַּם אָתָּה: [משלי כו, ד] י) עָנֵה כְסִיל כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן יֶהְיֶה חָכָם בְּעֵינָיו: [משלי כו, ה] כ) הִנֵּנִי מֵבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ בָּם עִוֵּר וּפִסֵּחַ הָרָה וִילֶדֶת יַחְדָּו קָהָל גָּדוֹל יָשׁוּבוּ הֵנָּה: [ירמיה לא, ז] ל) מַה שֶּׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה וּמַה שֶּׁנַּעֲשָׂה הוּא שֶׁיֵּעָשֶׂה וְאֵין כָּל חָדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: [קהלת א, ט] מ) הֲיֵשׁ דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר יֹאמַר רְאֵה זֶה חָדָשׁ הוּא כְּבָר הָיָה לְעֹלָמִים אֲשֶׁר הָיָה מִלְּפָנֵנוּ: [קהלת א, י] נ) יְהִי פִּסַּת בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ וְיָצִיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ: [תהלים עב, טז]

עין משפט נר מצוה

קח א מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה יח סמג לאוין רס"ח ס"ח סימן שכא סעיף ז:

קט ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה כא סמג עשה מ"ש ס"ח טור שלח סעיף ל:

קי ג מיי' פ"ח מהלכות עולה שגגה עז:

קיא ד מיי' פ"ז מהל' יסודי התורה הלכה ד נמצא"ש בפיה דנרסת סימן כז:

קיב ה מיי' פ"ג מהל' דעות הלכה ג:

רבינו חננאל

ולענין שאילתא דשאילנא ת"ש נשמתו של אדם היא נרו של הקב"ה שנאמר נר ה' נשמת אדם מוטב תכבה נרו של ב"ו ממני נרו של הקב"ה. כלומר אם הוא חולה שיש בו סכנה שרי; אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה שנאמר והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים. וכן לדבר הלכה הני מילי ברבה אבל בתלמיד לא שכל תלמיד שאין שפתותיו נוטפות מר תכונה: תנו רבנן לעולם יהא אדם ענותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי מעשה בג' בני אדם

רב נסים גאון

אמר רבי פרנך אמר רבי יחזקן אותה שנה לא עשו ישראל עוס הכפורים כו': ואביך הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו. תמצא עיקר המעשה בפרק כיצד (דף מג) איתמר מת המוטל בחמה רב יהודה אמר שמואל הופכו מפסה לטמה ורבי חיננא בשמיה דרב אמר מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו ובפרק נטל אדם את בנו (דף קמב) אמרו לא אמרו ככר או תינוק אלא לפת בלבד מיכן נלמוד כי אותם שמניחין מת על המנורה שהדליקו את הנר עליה כדי שיסיר המנורה ממקומה עוברין הם על המצות ואסור לעשות כן שלא התירו חכמים להניח ככר אלא לפת בלבד ולא לדבר אחר:

פלינו

ליקוטי רש"י

(שיר ל"ג:א)

שכבר פתו. עד שלא שלנו בהם לר הע זהו לשותם מן הקדוש כיון הוא כגון לעת הרלפנוים שלא שנוה תפה אלא על ידיסם וכגון דוד מני שלא שנתי אני כ"ד רגעת עד שתמרני (ד"ה ב ו) וכרה לחסדי דוד עכדן (קהלת ב. ב). שביון שפת בטל מן התורה ומן הסצוות. מת אין מלאת מוהגות בו (שמחים פ:). זכור לאברהם. אם עברו על עבדת הכוכבים לגרהם לגיסם נתנהם בעבדה נמוזות ובעיין לא קבל שכתו מנהו לו ולאלו עשרה בעבדה. לאברהם ליצחק ולישראל. אם לגרהם הם זכור לגתנהם שתמר עלתו לו ולאלו עליון לעדף עליון כאור כעדים אם לגרהם הם לגנות זכור לעתקה שבעבו עלתה לגנות זכור לעתקה אם לגנות זכור לעתקה בשמות לב. יגן. עשה עמי אות לטובה. שיכא ליכר לגתמים שמחלת לי. ויראו שונאי. הפות הרגנו ולא שמת לו הקבים ליתן הפות ממני אלא לטובה. שיכא ליכר לגתמים הבעדים זה בזה ולא נמתנו עד שלמה (ד"ה ב ו) אל תבב פני מתיחן זכרה לגתמני דוד עכדן (תהלים פז. יח). עשרים וארבעה רננות. בין תפלה תחנה ורנה ליכא עבדים ולגתנע (פנהדרין קו:). מתיב מברכה בין רנה ותחנה ותפלה ובקבה (פרק ט:). פתחי עולם. פתחים שקדושתן עולמית (תהלים כה. ט). אל תשב פני משיחך. מלגאות מוגה עמדי ואם לא לגתעני עבה לגתעני (דה"ב ו. מב). לדוד עבדו. לגתיש שמתל לו שנתתי כלשתא בגתיעד קבן בעבה שנקם עלמה לגתנים הלאין לגת קדני הקדוש דנקן שבדים זה מה. ולישראל עמו. שמתל לגם על שון יום הכפורים ולגתה בת קול ואמרה כולגם מוזמנים לחי העולם הבא (פ"א ח. סח). עון דיום הכפורים. לא עבו ישראל ד"ל לפי שבגנה ימים שלגני מוכות כל יום עבו שמתה ומעתה דכתיב ויעש עלתה בעת הרגה לא כתב שבעת ימים ושבעת ימים ולגתנע ומן המלגות ליפול ותעמוד אחרת לא יאחר ומן המלגה ימא אלא מי שמתה ליפול גלילה עפלא גלילה שלאמר (דניאל ה) ביה גלילא (קפיל) גלגלנו ושמתה ביום עפלתה ומן המלגות ליפול ותעמוד אחרת לא יאחר ומן לגי מוקלה בשבת (ביצה ב:). הנח עליו ככר או תינוק. משום כבוד הבריות בשמעון המתה (לקמן קפב:). מה יתרון. שכר ותועלת (קהלת א. ג). סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא. מה שהוכל עשה ולגן לשמים. ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. כי לדבר הזה נברא כל האדם (שם יב. יגן). בשביל זה. שיגרא זה. לצוות. שליון בלא"ז (ברכות ו:). שמעון בן עזאי וכו' אחי שמעון בן זומא. תלמידים היו ומורים ולא כמו לגלל ממיכה ולא היו מיעיסים כמותם כמורה כדמקן (מנחה מט.) מעמת בן מזלי נמלי הקדקדים (קידושין מט: ערי ברכות ו: הגרא"ב שם). (המשך בדף לא.)

קכג: כל הכלים פרק שבעה עשר שבת

וסכינא דאשכבתא. פירש רבינו גרשום סכין שהקנים מקצין בה בשר ור"מ סכין שמשתין בה שמקפיד שלא מיפגם ומ"ש ליהר שלא לטלטלו אפי' לצורך גופו דהוי כיתד של מתריסה דאפי' ר"ש מודה כדאמרינן בסוף מכלתין (דף קמ.):

מקצוע של דביל"ה. לא תשיב אלא כלים דלאו בני קיבול דהא פשיעא דטוסות וקערות ולוחות היו מטלטלין:

איתיביה אביי מדוכה. בשלמא לדידי מוקמינן לצורך מקומו וה"מ לשנויי כר' נחמיה כדשני לעיל(ה) ומכי נמי הוה ידע דהא משני ליה דבא הכי לעיל אלא פריך לרבא לולי יאמר תירוץ אמר וכבא לא בעי לשנויי כר' נחמיה דלית הלכתא כוותיה וכבא דמשני ליה כר' נחמיה(ו) משום דמשמע ליה אין מטלטלין אומה(ז) בשום ענין: **הכא** נמי מחמה לצל. והא דתקט לקמן עליו בשר אע"ג דלצורך גופו ומקומו נמי שרי לאשמעינן דאפילו בהא פליגי ב"ש דלא שרו אמתמא שמתא יו"ש:

לא סידור קנים. אע"ג דאין שנות (ח) במקדש(ז) כמה שנותים *לאשכמן במקדש(ז) שנזרו פעמים לצורך כי הכא בקנים ומקלות לפי שהיו מחללים את השבת: **הרי** היא ככל הכלים. אע"ג דקודם התרת כלים נשנית אינה לימ' ככל הכלים כענין כוסות וקערות: הא

והתירו וחזרו והתירו אמר אביי התירו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו וחזרו והתירו דבר שמלאכתו להיתר לצורך מקומו וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא ועדיין בידו אחת אין בשתי ידיו לא עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת ואפי' בשתי ידים א"ל רבא מכדי התירו קתני מה לי לצורך גופו מה לי לצורך מקומו אלא אמר רבא התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו וחזרו והתירו מחמה לצל וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין מחמה לצל לא ועדיין באדם אחד אין בשני בני אדם לא עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת אפילו בשני בני אדם. איתיביה אביי מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה ואם לאו אין מטלטלין אותה הבא במאי עסקינן מחמה לצל איתיביה רשוין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו הבא נמי מחמה לצל. אמר ר' חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו דכתיב בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גתות בשבת ומביאים הערימות. אמר ר' אלעזר קנין ומקלות גלוסטרא ומדוכה כולן קודם התרת כלים נשנו קנין דתנן לא סידור הקנין ולא נטילתן דוחה את השבת מקלות דתנן מקלות דקין חלקין היו שם ומניחו על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט (אמר) רבי אלעזר ארבעה עשר שחל להיות בשבת מניח ידו

מעלמו כל הכלים כדי לגדור גדר להחמיר באיסורי שבת מפני שהיו מקילין בה: מקצוע. איחמל שמתמכר בו דבלה ישבשו במקלעות המרבגמין באיחמליהון (שבויה מד): זוהמא לסרון. כף גדולה שמסלקין בו זוהמא של קדירה: וסכין קטן. שמוחכין בו לחם ובשר ואוכלין דהוי תדירין בשבת: התירו. עוד כשבלו שמחזו להזהר קצת באיסור שבת ומחזו והתירו כשנהרו יותר ומחזו והתירו ולקמיה מפרש מאי כולהו הכי אמרו: עד שאמרו. עוד חזרו והתירו אם הכל עד שאמרו הכל ניטלין חוץ מן המסר הגדול כו': התירו. לטלטל דבר שעיקר מלאכתו בחול להיתר לדבר המותר בשבת התירו לטלטל לצורך גופו אם הכלי אבל לא לשבת שהולך להשמש בגוף הכלי אבל לא לשבת שהולך בשבת: וחזרו והתירו. אם אלו לצורך מקומו: וחזרו והתירו אף מי שמלאכתו לאיסור. והולך לו בשבת לגופו לצלאכת היתר ומיהו לא הותרו אלו לצורך מקומו: כל הכלים. הללו שמרנו חוץ מן המסר הגדול דלא שרי לא לצורך גופו ולא לצורך מקומו ואמיי דמתרץ הכי הדר ביה לבבי רבה דאמר לעיל קורנס של נפחים שניטו לדבר שמלאכתו לאיסור שרי לצורך גופו: א"ל רבא מכדי. לצורך התירו בפעם ראשונה: מה לי גופו מה לי מקומו. מרוויחו לצורך ניטלו: מחמה לצל. שאינו צריך לו עכשיו לא לגופו ולא למקומו אלא חס עליו שמא יתנקב בחמה: עד שאמרו. היינו עוד היתר אחרינא כל הכלים אפי' גדולים ומיהו לכלאוקימנא של היתר אפי' מחמה לצל ושל איסור לצורך גופו לו מקומו: אין מטלטלין אותה. כשלמא לדידי אין מטלטלין אותה לצורך מקומה קאמר אלא לדידך אמאי: משנה זו. לעיל בראשונה היו אומרים ג' כלים ומו לא משום דהוו מזלזלים בשבתות דכתיב בימים ההמה וגו': קנים ומקלות כו'. מצינוים הן כדמפרש ואחל: קודם התרת כלים. מנין שאחמרון שהותרו כולן לצורך גופן לאחר ולרבא אף לצורך מקומו: לא סידור הקנים. שהיו נותנין במערכת לחם הפנים בין חלה לחלה להפריון לינסם הרוח בינינו שלא יתעפשו: ולא נטילתן. מן המערכה ישנה: דוחה את השבת. אלא נכנס בע"ש ונוטל הקנים ולמחר בע"ש ומקל המערכה הישנה ומקל הקנים ולמולגאי שבת נכנס ונוטל הקנים בינינו זו נשנית קודם היתר מנין הראשון דהא מלאכתן להיתר וקאמר להו לצורך גופן: מקלין דקין וחלקין היו. בגזרה בפסח שחל להיות י"ד בחול: ידו

(לקמן קלב.): **ששופי כלי עץ.** לפיו נעתרה מלאכתן שהרוין לחיתקה עץ לשק דבמיב (ויקרא יח) מכל כלי עץ לו פגל לו שק מה שק מטלגל מלא וריקן לף כל מטלגל מלא וריקן [חולין כה.]. **דוביא** דשק בעינן. שקוי עץ לעלגל על דו מה שעתקן לאוכ (ל"ל שו.). לענין שומאה הוקשו כלי עץ לשק לכמיב כל אשר יפול עליו מטמא שומאה שמא כלי עץ לו כגד לו שוד לו שק (ויקרא יח) [חגיגה כו.]. **כל הכלים ניטלין.** [חשקיו מלאכתן] ור' שמעון היא. חוץ מן המסר הגדול. מגיהה שיטא (שומנין לקון בה מעים ומוקלה מחמת מסקן לקון בה מעים ומוקלה מחמת מסקן לקון בה מעים ומוקלה מחמת מסקן

קכד: כל הכלים פרק שבעה עשר שבת

עין משפט
נר מצוה

כו: **א** מיי׳ פ״ח מהלכות יו״ט הלכה ד סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סימן תקיח סעיף ח:
כז: **ב** מיי׳ פכ״ה מהלכי שבת הלכה ג סמג לאוין עס טוש״ע א״ח סימן שח סעיף ג:
כח: **ג** מיי׳ פכ״ו שם הלכה ג סמג שם טוש״ע שם סעיף טו:
כט: **ד** מיי׳ פכ״ה מהל׳ שבת הלכה יב סמג שם טוש״ע א״ח סימן שח סעיף ז:
ל: **ה** מיי׳ פכ״ו שם הלכה ג סמג שם טוש״ע שם סעיף ז:
לא: **ו** ז: **ח** מיי׳ שם הל׳ ג טוש״ע שם סעיף ז:

רב נסים גאון

הא ר׳ יהודה והא ר׳ שמעון והא ר׳ נחמיה. דברי ר׳ יהודה ור״ש בפרק במה מדליקין (דף כט) אמר רב יהודה אמר רב משיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דברי ר׳ יהודה ור׳ שמעון מתיר דברי ר׳ נחמיה הן שנאמרו כן במשנה ר׳ נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך וכמו שתירץ רבא ואמר ואתא ר׳ נחמיה למימר אפילו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו אין אבל מחמה לצל לא. **ובתוספתא** (פס״ו) ר׳ נחמיה אומר אפילו סליתו ואפילו הרזוד אין ניטלין אלא לצורך בברייתא שנאמר בה אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים הן דברי ר׳ נחמיה ובמס׳ ר״ש בפרק המבא כדי יין (דף לב) הזכירו עוד זה הדבר אמרו תרי תנאי ואליבא דר׳ נחמיה כלומר קצת הנאים סוברין כי ר׳ (יהודה) (נחמיה) שאני ליה כן שבות שבת לשבות יום טוב: דתנן

רבינו חננאל

זה שאמר רב שקולו שיתא מקמי כדנא. פי׳ שיתא שריתא והא קורה כדמתרגמינן בצל קורתי בטלל שירותי. ר״א חבילה. ור״א רשת כדכתיב ופרשו עליו גרם בשחתם נתפש ושיתא היא שתתא. פי׳ מכבדת. מטאטא שמכבדין הבית בהן. **הבוו בי** סדוותא. פי׳ כשתות והוא כגון כרים וכסתות: **מתני׳ כל הכלים הנטלין בשבת שברהן ניטלין [עמהן] וכלבד שיהו עושין מעין מלאכה** וכו׳. ר׳ **יהודה אומר וכלבד שיהו עושין מעין מלאכתן** כו׳. פי׳ מקפה. מרק. **גא** רב יהודה משמיה דשמואל להעמיד מחלוקת ר׳ יהודה וח״ק כשנשברו מע״ש ולא עמד אלא כשנשברו בשבת ות״ק סבר מוכן הוא ור׳ יהודה סבר מעין מלאכה אחרת כגולד הוא כדמפרש בגמרא דהכל שוחטין. אבל מע״ש דברי הכל מותרין האפילו לר׳ יהודה האיל הוכנו למלאכה אחרת מבעו״י ואינו כגולד בשבת וקו״ל כרבנן וכלישנא בתרא דשמואל בין נשברו בשבת בין נשברו מע״ש מעין מלאכה סגיא. **תני חדא מפיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים.** פירוש בקעת סברי עצים שמסיקין בהן כדכתיב רבקע עצי עולה. ותניא איהך כשם שמסיקין בכלים כך מסיקין בשברי כלים. ותניא איהך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים. לא קשיא הא ר׳ יהודה הא ר״ש הא ר׳ נחמיה הא דתני אין מסיקין בשברי כלים ר׳ יהודה דמתניתין היא דתשיב בשברי כלים בגולד והא דתני מסיקין בזה ובזה ר״ש היא דלית ליה מוקצה ומיפרשא בגמ׳ דבמה מדליקין. הא דתני אין מסיקין לא בזה ולא בזה ר׳ נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו ומפורש במס׳ יו״ט פרק המביא כדי יין. **והא דאמר רב נחמן אמר שמואל** לענין ליבוי דאישתייר מבניינא שרגינהו אקצינהו אפילו לר׳ שמעון דהני כגרוגרות וכצמוקים דמו דאית ליה מוקצה. זה שאמר חרס קטנה מותר לטלטלה בחצר האיל דאורו לכסות בו כלי שבחצר אבל בכרמלית שאין בו כלי לא ווב נחמן סבר כיון שהמציא מרשות הרבים לכרמלית או הכניס אינו חייב דמעין דעיל ליה לחצר וחזי ליה. **ורבא סבר** אפילו בדה״ר חזי לכפורי בה טינא ושרי לטלטולי בטעמיה. **זה שאמר רב יהודה אמר שמואל** מגופת חבית שנכתתה מותר לטלטלה. פי׳ **מגופת.** כסוי שסותם פי החבית מלשון יניפו הדלתות. **[ולא יספות].** פי׳ לא יחתוך הוא כדתנן סופת באכסיח. ותניא נמי הכי כולן פשוטות הן. אתוספאי מסאני טינא. נמנגו מגולין [illegible]

מסורת הש״ס עם הוספות

ל) כלה יב. ב״מ. 3) [כלה יב. ב״מ ומפרש״י שם]. ל) ע״ז ומפרש״י שם. 2) [ע״ז כח:]. 3) שלין יה:. 4) [ע״ז כח:]. 5) [לקמן קמג. כלה יב. 1) כלה שם. 2) [תוספתא שרק ע״ין]. 3) עיין תוס׳ לעיל נז. ד״ה אלא.

הגהות הב״ח

(ל) גמ׳ אמר שמואל מגופת חבית שנכתתה היא ושבריה מותר וכו׳ מגופת חבית שנכתתה: (2) רש״י ד״ה שיהו מלאכה. נ״ב וכן סי׳ מגן המתור מל הסוגל שיהו מעין עלה מי פרי דפ׳ הנזל ותפיל דף קיז אבל הכא פי׳ מעין מ״ש דהייגו קורה כמו כסוי שריתא דבי ר׳ מתא דף קיז המעלה מפילין דף קיב ע״ש: (3) ד״ה ש״ל מלאכת של נגדים הנ״ל ומה״כ מ״ה מותר. לכאר בהן השלחן שם.
(7) ד״ה שנתכתתה בחבית (תענוה וכו׳ בחבית) מ״מ ר״ג מ״מ לוק זס: (ס) ד״ה ש״ל יספות לא יסקו לשכר:

הגהות הגר״א

(אן) גמ׳ לעולם מחמה לצל. נ״ב נ״ר. תוספתא ר״מ ב״ר ר״ש ב״ר ר״ה דבר שאין מתכוין מותר:

גליון הש״ס

(מכת״ר רש״י ד״ה מה שמרה וכו׳ דאמרה משום אשורי נעמת. ע׳ לעיל דף לא כ״ל נתוס׳ ד״ה ומלחלה וכו׳):

ליקוטי רש״י

(נדפס בסוף המסכת)

הגהות וציונים

ל) ס״א אמר שמואל לאו צורך הוצאה היא (גליון): ב) ע״ז הרי״ף (גליון) ובה״ג רבאביין (גליון) ובה״ג ובחידושי הרי״ף עייש שכתב הכל אלא לטעם אחר דאורי דבר בהא מילתא אית לה מר סברא דכלי שמלאכתו להיתר מחמה לצל אסור: ג) בכה״ג וכו׳ ובראב״ש ובכל״ מ״ה מילת ובתוס׳ ש״ל: ד) תיכה ״עמוק״ ש״ס (דק״ס) ובן ר״ש (דפוס קושטא) ובה״ג ובתוס׳ לעיל סב ב ד״ה מדליגין לוקח ב״ה העתיק הב״ח בשיטה וכן כתבו בתוס׳ שלמה ובשבת של ה״ה ה) ״מותר״ ליתא בכה״ג ובאמת הוא ו) רב חננאל (דק״ס): ז) רב חננאל (דפוס״ר) ובכה״ג מר זוטרא ז) ר״ה הרי״ף הה״ג אבל נשתברו שבת וכו׳ ולמלחמה אחרת: ח) בריסתקא ר״ש ר״ה ר״ן ובראש״ש ובכה״ג ובכה״ר ובכה״ר ובכה״ר

חידושי
חתם סופר מסכת ביצה מהד"ת

מאת

רבינו משה ספרא רבא גאון ישראל וקדושו

ריש מתיבתא וריש גלותא מאור ישראל

רבן של כל בני הגולה

מוהר"ר **משה סופר** זצוק"ל

בעל המחבר שו"ת **חתם סופר**

הן דורשין תחלות לגלר נקיצור קלת כללי מוקלה להיות כעין מפתח לתתחילים נמס' זו. ולען ולומר כי שני מיני מוקלה יש — ל' לאכילה ול' לטלטול — ומוקלה לאכילה הול קרוג לדלוריתל לו דלוריתל ממש ולסמכוהו לקרל והי' ניוס הששי והכינו לת לשר ינילו משמע שלין לאכול נשנת לו יו"ט נלי שהוכן ולתמול וכל שמוקלה מדעתו הרי לל הוכן — ולמנס הכנה דרנה לקמן מילתל לחריתל היל לומר כל שהוכן ניוס קודש ליוס קודש שלחריו לסור דהיינו לין שנת מכין ליו"ט ולין יו"ט מכין לשנת וזו היל לסור דלוריתל ממש לרנה — וינולר לקמן לי"ה — לגל שלל לאכול לותו שלל הוכן כלל מיוס שלפניו חה נקרל מוקלה ו לינו לגל לסמכתל נעלמל חול מכין לשנת חול מכין ליו"ט — לגל מ"מ לל נחלק נזה לדם מעולם שמוקלה זהדעת לסור לאכול ניוס קודש לך פליני נגדר המוקלה ר"ש לל מיקרי מוקלה לגל הודחה נידים לו חורנן שונך לפשר גם הנולד מחדש לנמרי ולל הי' דעתו עליו מעולם נגון מיל נעינל — ולר' יהודה כל שמוקלה מדעתו הכל זוה מוקלה וגם פליני לי לחרינן מנו דלתקני נ"ה לתקני כולי' יומל לו לל ניומל לגל כיון דלסתלק המוקלה לסתלק — לגל לכ"ע ליכל דין מוקלה ולית מלן דפליג נהלי סמכתל — והמוקלה הלז לי לסור גם נהנלה כ' רשנ"ל חי' לוסכת שנת כ"ט ע"ל דהנלה זלת מחילל שרי' כגון סיק נכלים נהיתר ומשהוסק נעשה שנרי כלים והרי הול מוקלה מ"מ מוקלה מותר נהנלה — לגל להנות מהמוקלה כיון להדליק עני מוקלה לפי' נלי טלטול לסור לכון מלאכתו הנות נגופו ממנו זה כ"ל נכלל לסור לכילה — ויעיי' נמ"ש הרש"ל לקמן ל"נ ע"ל — ושמור כלל זה דנזה מיושנים לתירת ש"ע ומנ"ל נלזה מקומן — כל זה מוקלה לאכילה.

השני מוקלה לטלטול לין נו לסור דלוריתל לגל נחמי' נן חכלי' גזר עליו למנדר ההולכה שהי' פרוגים ניומו ומנילים הערימות נשנת וזה מנולר נמס' שנת קכ"ד ע"נ ע"ש ושיעור ונדר מוקלה פליני נו כמו נמוקלה דלאכילה הל"ל. — ומה שלינו כלי כגון לרורות ועפר לית ני' פלוגתל שלס לל הכינו לעשות נו לרכיו שהול לסור לטלטל נלי ספק.

וכ' רמנ"ס נפי' משנתינו וכן הרי"ף לקמן ר"פ לין לדין דכל הלסור נלכילה לסור נטלטול ולכלורה הדעת נוטה כן דכיון דלסור נלכילה וכלי נמי לל הוה ממילל הול כלרורות ועפר וכ"כ נמנ"ל סי' תקט"ו לך המהרש"ל נש"ש פליג ורלי' לו ומחום' שנת מ"ה ע"נ ד"ה דלית ני' נילה ע"ש ומיהו פני יהושע כ' שם דלל להתיר הנילה נטלטול קלמרי לגל לטלטול הקינה שלל נעשית נסים לדנר הלסור ע"ש מיהו נשנת קכ"ח ע"ל לחרי' רנ נמוקלה לאכילה ס"ל כר' יהודה ונמוקלה לטלטול ס"ל כר"ש ש"מ לפי' הלסור נלכילה לינו כלרורות ועפר וג"ל כיון דקיל לי' לרנ לסור מוקלה ההול דהרי משוס חומרל נעלמל לוסרו נלכילה שוג לל הוה כלרורות ועפר כעין שכ' רש"י לקמן ל"ל ע"נ ע"ש תוס' ד"ה ונפחת נוטל. — ונם' נינה לעתים רלינו כיון דמותר להלכילו לכלנים נהי דמ"מ מוקלה הוה דלינו מכינו לכלנים כיו דחזי לדם מ"מ שוג לל הוה כלרורות ועפר דלל חזי כלל. — ולהרי"ף ורמנ"ס דכיילי כל דלסור לאכול לסור לטלטל לריך לישנ הל דר"פ לין לדין דלר"כ גוי שהניל דורן ני"ט מותרין נטלטול ולל נלכילה משוס ספק ווכן וכיון דעכ"פ לסור נלכילה יהיה' מספק לו מודלי ל"כ ה"ל לרורות ועפר וכן מלאתי נס' נינה לעתים הל"ל.

ע"כ נלע"ד לכ"ע לא הוה כצרורות ועפר אלא מטעם דילמא אתי למיכליהו אסרו בטלטול וסברה זו כתובה כבר בהראב"ד והוכיח כן פני יהושע בדעת רש"י ורמב"ם בוס' שבת מ"ב ע"ב בסוגי' אין נותנין כלי תחת הבר ע"ב. ולפי טעם זה גם בנגיעה בלי טלטול נמי אסור דהרי כל מקום דגזרינן דלמא אתי למיכל כגון חמץ בפסח אסור אפי' ליגע בו ועמ"ש מג"א סי' תרי"ב סק"ו. — ולפ"ז כל המוקצה האסור באכילה אסור נמי בנגיעה משא"כ מוקצה דלא שייך בי' אכילה אינו אסור אלא בטלטול ולא בנגיעה ומיושבים סתירת כל המקומות — דמייתי מג"א סי' תקי"ג סק"ב ע"ב. —

ומן האמור כ"ל הא דמסקינן שמעתין דב"ש מקיל בי"ט טפי משבת וב"ה מחמיר בי"ט טפי דלא ליתי לזלזולי כ"ל בודאי מצינו ברוב המקומות שחז"ל חשבו לאיסור כרת טפי מלאיסור לאו כמבואר (יבמות קי"ד ע"א) וא"כ הא דאמרינן ב"ה י"ט דקיל אתי לזלזולי לא משום דעונשו קיל אלא משום דאיסור הוצאה מחש נעשה כהותר בי"ט מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וא"כ גזירת מוקצה לטלטול שעיקרו משום הוצאה הוא גזירה רחוקה קצת בי"ט וקילי בעיני הבריות ובריכא חיזוק טפי משבת דהוצאה איסור ברור לכל ישראל — ע"כ החמירו בי"ט טפי ואפי' במוקצה דאכילה נמי כ"ל כיון דקרא והכינו את אשר יביאו דמיב' סמכו איסור מוקצה דאכילה אינו מפורש בי"ט כ"א בשבת ע"כ קיל בעיני הבריות ובריך חיזוק וכל זה לב"ה דאית לי' מתוך אך בית שמאי הא ס"ל אין מוציאין את הקטן ואת הלולב ואת הס"ת ויו"ט ושבת שוין לענין בוף האיסור ולא יזלזלו בי"ט טפי משבת וא"כ הדרן לכללן לענין גזירת חכמים לעולם הקילו באיסור לאו טפי מבאיסור כרת — ולענין מוקצה לאכילה נמי י"ל אפשר ב"ש ס"ל כמדרש בי"ט לא ירד מן וא"כ והכינו אי"ט נמי קאי — ועיי' שבת קכ"ד ע"ב ופרש"י ד"ה טלטול לאו צורך הוצאה היא ע"ש ותבין דברים אלו. —

מיהו דעת ראב"ד ורמב"ן דב"ש וב"ה לא מיפלגי בין שבת לי"ט אלא ב"ש לעולם מחמיר בין בשבת בין בי"ט וב"ה לעולם מקיל ורבי דסתם המשנה הא דשני לא תאכל בלשון ב"ה כי היכי דלא לזולזולי בי' ומה שהקשה פני יהושע אטו רבי שקורי משקר לק"מ עיין כיוצא בזה בפסחים כ"ז ע"א והתניא איפכא וכו' ע"ש ובנטין כ' ע"א פרש"י ד"ה דרשה וכו' ע"ש, והנה לפ"ז דב"ש וב"ה עצמם לא מיפלגי בין שבת לי"ט א"כ ליתא למ"ש לעיל.

ביצה שנולדה בי"ט לר"ב א"ש דבקיט י"ט דוקא, ולאוקימתא דפירות הנושרים ודמשקים שזבו נמי רבותא אפי' בי"ט דאוכל נפש מותר מ"מ קצירה וסחיטה אסורה — אך לרבה משום הכנה קשה, ומה שתי' תי"ט דקמ"ל סעודת י"ט נמי בעי' הכנה מב"ש סעודת שבת, יל"ד לעומת זה . . . ויוס טוב לא קדוש כל כך ומכין לשבת כמו חלבי שבת קרבין ביה"כ ולא יה"כ בשבת ה"כ ניחא י"ט מכין לשבת, וה"ל למתני בילה שנולדה בין בשבת בין בי"ט — וי"ל דמתני' אתי לאשמעינן דייקא נולדה פליגא, אבל במעי אמן לכ"ע שרי' ואי הוה נקיט שבת ה"א ה"ה במעי אמן והא דנקיט נולדה משום דשבת לא שייך במעי אמן ע"כ נקיט י"ט. — ובזה א"ש דאוקי מתני' בי"ט אחר שבת וק' מנלן הא דלמא בסתם י"ט מיירי ובהא פליגי ב"ש לא בזר וב"ה בזר אבל בי"ט אחר שבת בם לב"ש אית לי' הכנה דאורי' והרי מצינו ר"א שמותי אית לי' הכנה ועי' תוס' עירובין ל"ח ע"א ד"ה משום וכו', וא"כ מ"ט לא אוקי מתני' בי"ט דעלמא ולהכ"ל ניחא דא"כ ליתני' שבת וי"ט דעלמא ואי משום דבטעי ה"ה במעי אמו ז"א דבזה לא יטעה אדם רבבזור בזרה לבזרה אע"כ בי"ט אחר שבת איירי ובהא נמי פליגי — מיהו עוד י"ל להכי לא נקיט בשבת דאז ה"א כאוקימתא דר"ב ולא הוה קשי' לן ליפלגי בתרווי' וק"ל. —

וב"ה אומרים לא תאכל, הקשו תוס' דה"ל למיתני אוסרים ומתרים אחפצא ולא למיתני לא תיאכל אבבראל וכ"ת דאוסרים אחפצא לעולם, הא אפרוח שנולד בי"ט האיסור איננו לעולם. — כ"ל דקושיתו אבריתא לו אמתני' דמס' עדיות בנוסחא שלפנינו. אבל אאמורא לק"מ אחר שכבר אין במתני' לא תאכל שוב ידעי' דאינו אסור לעולם, — שוב הקשו תוס' ממותר שמן שבבר ובקערה ולכאורה דבריהם תמוהים בשלמא בנולדה בשבת איכא למטעי לעולם משום מעשה שבת אבל מותר השמן מה"ת ניטעי לאסרו לעולם וכן הקשה פני יהושע וכ"ל לישב ע"פ מה שבתקשו תוס' פ' כירה מ"ד ע"א ד"ה שבבר שהקשו מ"ט בר חבוכה שהוקצה למצותו אסור לעולם ובר שבת מותר אחר שבת ע"ש שתי' א"כ שפיר הוה אפשר למיטעי ואפ"ה תני אסור וא"ש. —

ותירצו דה"א בטלטול שרי ולא באכילה ועמ"ש לעיל בכללי מוקצה, ושוב הקשו א"כ לב"ה לא תאכל אבל בטלטול שרי והקשה מהרש"א נימא להודיע כחא דהתירא דב"ש — ולפע"ד ס"ל להתוס' ב"ש במקום ב"ה אינו משנה אך לר"ב עפ"י שיטת ראב"ד ורמב"ן הכ"ל ס"ל לב"ש לא תאכל ובה"א תאכל רק רבי סתם המשנה והיפך הדברים דלא אית' לזלזולי בי' וא"כ ב"ש וב"ה בופי' לא פליגי בתרבבולת להודיעך כיצא דהתירא דב"ה שהוא אומר תאכל אבל לשארי אמתרים דמוקי בתרבבולת לאכילה וב"ש אמר תאכל והוה כחא דב"ש דאינו משנה לא אמרי' כחא דהתירא עדיף. —

שאור"בכזית והשוחט חי' ועוף יבואר כל א' לקמן במקומו אם יחייני הי"ת. —

כלל סו

דִּין בְּאֵיזֶה עִנְיָן וְתִקּוּן מֻתָּר לְטַלְטֵל מֵקְצֶה, וְהַטַּעַם לָמָּה אָסְרוּ מֵקְצֶה:

א הַמֵּקְצֶה, אַף־עַל־פִּי שֶׁאָסוּר בְּטִלְטוּל, יֵשׁ מֵהֶם דְּבָרִים דְּמַהֲנֵי בָּהֶם מַחְשָׁבָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁצְּרִיכִין אֵיזֶה תִּקּוּן, וְיֵשׁ מֵהֶם דְּלֹא מַהֲנֵי שׁוּם תִּקּוּן, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁאֵינָם צְרִיכִים אֲפִלּוּ מַחְשָׁבָה. וְטַעַם הַחִלּוּקִים בְּדִינֵיהֶם הוּא עַל פִּי הַטַּעַם שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים לְטַלְטֵל דָּבָר הַמֵּקְצֶה, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם גְּרָרָא דִּמְלָאכָה לֹא דְּאוֹרַיְתָא וְלֹא דְּרַבָּנָן, וְהַטַּעַם שֶׁאָסְרוּ, כָּתַב הָרַמְבַּ״ם וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וּמַה אִם הִזְהִירוּ הַנְּבִיאִים שֶׁלֹּא יְהֵא הִלּוּכָךְ בְּשַׁבָּת כְּשֶׁל חֹל, וְלֹא שִׂיחַת שַׁבָּת כְּשֶׁל חֹל, קַל וָחֹמֶר שֶׁלֹּא יִהְיֶה טִלְטוּל שַׁבָּת כְּטִלְטוּל שֶׁל חֹל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּעֵינָיו כְּיוֹם חֹל וְיָבוֹא לְתַקֵּן וּלְהַגְבִּיהַּ כֵּלִים מִפִּנָּה לְפִנָּה וּמִבַּיִת לְבַיִת וּלְהַצְנִיעַ אֲבָנִים וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁהֲרֵי יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ בָּטֵל וּמְבַקֵּשׁ דָּבָר לְהִתְעַסֵּק בּוֹ, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא שָׁבַת, וּבְטֵל הַטַּעַם שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה ״לְמַעַן יָנוּחַ״. וְעוֹד, כְּשֶׁיְּבַקֵּר וִיטַלְטֵל כֵּלִים שֶׁמְּלַאכְתָּן לְאִסּוּר אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהֶם מְעַט וְיָבוֹא לִידֵי מְלָאכָה. וְעוֹד מִפְּנֵי שֶׁמִּקְצָת הָעָם הֵם טַיָּלִין וְיוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת וְכָל יְמֵיהֶם הֵם שׁוֹבְתִים מִמְּלָאכָה, וְאִם יִהְיֶה מֻתָּר לֵילֵךְ וּלְדַבֵּר וּלְטַלְטֵל כִּשְׁאָר הַיָּמִים, נִמְצָא שֶׁלֹּא שָׁבַת שְׁבִיתָה הַנִּזְכֶּרֶת, וּלְפִיכָךְ שְׁבִיתָה בִּדְבָרִים אֵלּוּ הִיא שְׁבִיתָה הַשָּׁוָה בְּכָל אֶחָד, וּמִפְּנֵי זֶה אָמְרוּ שֶׁלֹּא יְטַלְטֵל אֶלָּא כֵּלִים הַצְּרִיכִין לָהֶם, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהָרַאֲב״ד כָּתַב הַטַּעַם, מִשּׁוּם גְּדֵר הוֹצָאָה. וְאָמְנָם עִם כָּל זֶה לֹא זָכִינוּ לֵידַע טַעַם שֶׁחִלְּקוּ חֲכָמִים לֶאֱסֹר מֵקְצֶה אֶחָד יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ, כַּאֲשֶׁר נְבָאֵר פְּתָטֵיהֶם. וְנִרְאֶה לִי לְהוֹסִיף עוֹד טַעַם, שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָאוּ חֲכָמִים לֶאֱסֹר הַמֵּקְצֶה מִטְּעָמִים הַנִּזְכָּרִים, סָמְכוּ דִּבְרֵיהֶם עַל פָּסוּק ״וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ״ (שמות ט״ז, ה׳), דְּאִיכָּא מָאן דְּאָמַר בַּגְּמָרָא מִפָּסוּק זֶה דְּמֵקְצֶה הוּא דְּאוֹרַיְתָא, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה מוּכָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְלָכֵן אַף דְּלֹא קַיְּמָא לָן הָכִי, מִכָּל מָקוֹם סְמַךְ גָּדוֹל סָמְכוּ עַל פָּסוּק זֶה שֶׁלֹּא לְטַלְטֵל אֶלָּא מַה שֶּׁהוּא מוּכָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אוֹ מִמֵּילָא, אוֹ שֶׁהֵכִין בְּמַחֲשָׁבָה אוֹ בְּמַעֲשֶׂה בְּכָל דָּבָר לְפִי תַּשְׁמִישׁוֹ, וְזֶהוּ הַטַּעַם לְעַצְמוֹ דְּאַמְרִינָן מִגּוֹ דְּאִתְקַצָּאי לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת אִתְקַצָּאי לְכֵלֵי יוֹמָא, דְּכֵיוָן דְּלֹא הָיָה מוּכָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת, נִשְׁאָר בְּאִסּוּרוֹ, וְלָכֵן חָלְקוּ חֲכָמִים בַּדָּבָר וְאָמְרוּ:

ב כָּל כִּתְבֵי קֹדֶשׁ וָאֲכָלִין וּמַשְׁקִין, אַף־עַל־פִּי שֶׁיְּחֻדָּן לִסְחוֹרָה, כֵּיוָן שֶׁהֵם לְצֹרֶךְ שַׁבָּת לֹא רָצוּ לִגְזֹר, וְלָכֵן אֲפִלּוּ לֹא הִזְמִינָן לֹא בְּמַחֲשָׁבָה וְלֹא בְּדִבּוּר, מֻתָּר לְטַלְטְלָן, שֶׁהֵם דְּבָרִים שֶׁמִּצְוָה לַעֲסֹק בָּהֶם אוֹ לְהִתְעַנֵּג. וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ כְּלָל אֶלָּא לְפַנּוֹתָן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, מֻתָּר. חוּץ מִן הַתְּפִלִּין, דְּכֵיוָן דְּאָסוּר לְהַנִּיחָן בְּשַׁבָּת, אָסוּר לְטַלְטְלָן אֶלָּא לְצֹרֶךְ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא יִפְּלוּ (סימן ש״ח סעיף ד׳):

ומוקצה מחמת מצוה ומוקצה מחמת שהיה אסור בביה"ש שיתבאר בס"י ש"י:

יא כל דבר שיש עליו תורת כלי אפ' אם הוא כ גדול וכבד הרבה לא נתבטל שם כלי ממנו לא מחמת גדלו ולא מחמת כבדו והה"ה לאבן ל גדולה אי ם קורה גדולה אפ' מיטלטלת בי' בני אדם אם יש תורת כלי עליה כגון שיחדה לטלטלה לאיזה תשמיש וע"ד שיתבאר מותר לטלטלה בשבת:

יב כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו בין לצורך ג גופו כגון קורדום לחתוך בו דבילה וקורנס לפצוע בו אגוזים או אפ' לסמוך בו כלים וכיוצא בזה בין לצורך ם מקומו אבל לצורך הכלי עצמו כגון שהכלי מונח במקום שירא שלא יגנב משם או שלא יפול וישבר או שמונח בחמה וירא שלא יתבקע שם ורוצה לטלטלו משם למקום הצל וכל כיוצא בזה אסור ע ואם מחשב עליו להשתמש בו תשמיש במקום אחר או שמחשב להשתמש איזה תשמיש במקום זה שהכלי מונח שם מותר לו לטלטלו ממקום זה אע"פ שעיקר כוונתו בטלטולו הוא כדי שלא יגנב או ישבר במקום זה:

יג כשמטלטלו לצורך מקומו פ א"צ להשליכו מידו מיד שפינוהו ממקום זה הצריך לו אלא מותר להניחו באיזה מקום שירצה להצניעו שם שכיון שכבר הוא בידו רשאי לטלטלו יותר ממה שצריך לו ג ואפ' אם שכח ונטל בידו מוקצה גמור רשאי לטלטלו לכל מקום שירצה ק כיון שכבר הוא בידו ר ויש מי שאוסר במוקצה גמור וראוי לחוש לדבריו אא"כ במקום הפסד כמ"ש בסי' רס"ז:

יד כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטול אבל ם מותר ליגע בו בידיו ובלבד שלא ח ינענע אפ' מקצתו וכמ"ש בסי' רס"ה ולכן מותר ליגע במנורה שהנרות דולקות עליה אם אינה תלויה באויר כמו שנתבאר שם או בתנור בית החרוף שהאש דולקת בתוכו וכן מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה כמו שנתבאר שם וכן להניחו על גביו ח וכן מותר לישב עליו ג אף אם הוא מתנענע תחתיו שטלטול כלאחר יד הוא ובלבד שלא יגע בו בידיו כמו שיתבאר ג מפני שכל מוקצה אינו אסור בהנאה להשתמש בו בלא טלטול ובלבד שלא יעשה מעשה בגוף המוקצה ע"י תשמיש זה כגון להציה איש ביו"ט תחת עצי מוקצה מעשה בגוף המוקצה ע"י תשמיש זה כגון להציה איש ביו"ט תחת עצי מוקצה אע"פ שאינו מזיזם כלל כמו שיתבאר בסי' תק"א:

טו כל מוקצה אינו אסור אלא לטלטלו כדרכו בחול דהיינו בידיו אבל מותר לטלטלו בגופו כמו שיתבאר בסי' שי"א ד וזהו נקרא טלטול כלאחר יד שהוא בשינוי מדרך החול ולכן מותר לטלטל מוקצה ברגליו לפנותו לכאן ולכאן דרך הילוכו לצורך מקומו אז אפ' לצורך המוקצה עצמו כדי להצניעו (עב"י סי"ח) וא"צ לומר שמותר לטלטל מוקצה ע"י נפוח שאין לך טלטול כלאחר יד גדול מזה:

טז ד כלי שמלאכתו להיתר דהיינו שהוא מיוחד לתשמיש המותר בשבת בגוף כוס וקערה וכיוצא בהן מותר לטלטלו אפ' שלא לצורך גופו ומקומו אלא לצורך הכלי עצמו שחושש עליו שלא ישבר או שלא יגנב משם ומטלטלו משם להצניעו או שמטלטלו מחמה לצל שחושש שלא יתבקע בחמה ה אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטל שום כלי אע"פ שמלאכתו להיתר לפי שבימי נחמיה בן חכליה שהיו העם מזלזלים באיסור שבת כמ"ש בימים ההם ראיתי ביהודה דורכי גתות בשבת ומביאים הערימות וגו' עשו חכמים סיג וגדר לאיסור הוצאה וגזרו על כל הכלים אע"פ שמלאכתם להיתר שלא לטלטלם כלל אפ' לצורך תשמישן המיוחד להם חוץ מן כוסות וקערות וסכין וכיוצא בהם מהכלים הצריכים ביותר לסעודת השבת ואח"כ כשראו חכמים שחזרו העם להזהר קצת באיסור שבת חזרו והתירו לטלטל כל כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו או מקומו ואח"כ כשראו שחזרו העם להזהר יותר חזרו והתירו לטלטל כל כלי שמלאכתו להיתר אפ' לצורך הכלי עצמו אבל לטלטל שלא לצורך כלל עדיין לא נמנו עליו חכמים לדתירו ונשאר עומד באיסורו שנאסר בגזירה חכמים שבימי נחמיה בן חכליה:

אבל

יז ד אבל כל מיני אוכלים ומשקים המותרים בשבת וכל מיני ספרים שמותר לקרות בהם מותר לטלטלם אפ' שלא לצורך כלל לפי שלא נזרו בימי נחמיה אלא על כלים ולא על אוכלים וספרים והרי הם עכשיו כמו קודם הגזרה שבימי נחמיה שהיה מותר לטלטל כל דבר הראוי בשבת אפ' שלא לצורך כלל אבל דבר שאינו ראוי בשבת היה אסור לטלטל אף בימי ה דוד ושלמה או קודם לכן משא"כ כלים אפ' כוסות וקערות וסכין וכיוצא בהן כולן היו בכלל הגזרה שנזרו גם עליהן שלא לטלטלן כ"א לצורך תשמישן ולא לצורך מקומן ולא לצורך גופן כשאינו תשמיש המיוחד להן שהרי לא הוציאו אותן מכלל שאר כלים אלא מפני הצורך שיש בתשמישן יותר מבתשמיש שאר כל הכלים א"כ אין להתירן אלא לצורך תשמישן בלבד ואח"כ כשהתירו וחזרו והתירו לטלטל כל כלי שמלאכתו להיתר אפ' לצורך הכלי עצמו גם כוסות וקערות וסכין וכיוצא בהן היו בכלל זה ולא הותרו אלא לטלטלן לצורך הכלי עצמו אבל לא שלא לצורך כלל:

יח ומ"מ מותר ה לאדם לישא הסכין אצלו אף כשהולך לב"ה במקום שיש שם עירוב אע"פ שא"צ שם לסכין כיון שיצטרך לו אח"כ בו ביום ולא אסרו טלטול שלא לצורך אלא כשא"צ לו כלל כל היום אבל אם ישתמש בו היום והוא נושאו אצלו כדי שיהיה מוכן לו בשעתו מותר כיון שהוא חפץ בכך שיהיה מוכן לו ה"ז טלטול לצורך:

יט התפילין אין דינן כספרי הקודש ולא אפ' ככלי שמלאכתו להיתר שהרי אסור ו לצאת בהן לרה"ר וכל דבר שאסור לצאת בו אסור ללבשו כלל בשבת אפ' בתוך הבית שמא ישכח ויצא כמ"ש בסי' ש"ג ואף להמתירין שם ללבוש בבית אין התפילין כלי שמלאכתו להיתר הואיל והן מיוחדים ללובשן לשם מצוה ובשבת אסור ללבשן לשם מצוה שנת' בסי' ל"א לפיכך אסור לטלטלן אפ' לצורך עצמן כגון להצניען שלא יגנבו אם הוא מקום שרוב ז הגנבים המצויים שם הם ישראלים שלא יבאו התפילין לידי בזיון בידם אבל לצורך גופן כגון בשביל ח שישמרוהו מן המזיקין או לצורך מקומן מותר לטלטלן כדין כלי שמלאכתו לאיסור שמ"מ יש עליהן תורת כלי ומלבוש שהרי היוצא בהן לרשות הרבים פטור הואיל והן דרך מלבוש ותכשיט כמ"ש בסי' ש"א:

כ וכן ט השופר או י חצוצרות ושאר כלי שיר אסור לטלטלם כי אם לצורך גופם או מקומם כדין כלי שמלאכתו לאיסור שאסור לתקוע או לזמר בכלי שיר בשבת כמו שית' בסי' תקפ"ח ושל"ט:

כא כ כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר מותר לטלטלו אף לצורך הכלי עצמו כדין כלי שמלאכתו להיתר הואיל והוא מיוחד ג"כ למלאכת היתר:

כב ל מדוכה אם יש בה שום וכיוצא בו מדברים הנידוכים בה מותר לטלטלה אף לצורך עצמה אע"פ שהוא כלי שמלאכתו לאיסור לפי מ שהמדוכ' היא טפלה ובטלה להשום שבתוכה כמו שהכדר' טפלה להתבשיל שבתוכה וה"ז כאלו מטלטל את השום בלבדו שמותר לטלטלו אף שלא לצורך כלל אבל אם נתן במדוכה כבר או תינוק או שאר דברים המותרים בטלטול שאין המדוכה טפלה להם אסור לטלטלה ע"כ לצורך עצמה שבמת בלבד הוא שהתירו לטלטל מחמה לצל ע"י כבר או תינוק וכיוצא בהם כמ"ש בסי' שי"א כ וי"ח ואומרים שהמדוכה או שאר כל כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך הכלי עצמו ע"י כבר או תינוק או שאר דבר המותר בטלטול ולא אמרו שלא התירו בטלטול ע"י כבר או תינוק לבד מן המת אלא בטלטול מוקצה גמור האסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו אבל כלי שמלאכתו לאיסור שאינו מוקצה גמור והקילו בו לטרטלו לצורך גופו או מקומו הקילו בו ג"כ לטלטלו ע"י כבר אי תינוק אף לצורך הכלי עצמו ט והעיקר כסברא הראשונה ע ומ"מ במקום הפ"מ יש לסמוך על סברא האחרונה:

כג הנולד מותר בשבת ס בגינגרי שעשה כלי חדש בשבת מעצמו מותר לטלטלו ולהשתמש

במלאכות שלנו אבל שלו מותר לומר לו בשל לך ואפה לי דלאו כלום הוא ומ"מ אם הוא נותן לו הבשר אסור משום דבשר של ישראל נתבשל בשבת וכן כל כיוצא בזה ודע דכמה פעמים נאמר בגמ' דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש לצורך מצוה ולפיכך מותר לומר לא"י בה"ש הדלק לי את הנר או שאר מלאכה וכן יכול בעצמו לעשות שבות בה"ש במקום מצוה ולכן יכול לקרא שם על מעשר בה"ש אבל להפריש הא תנן אין מעשרין את הודאי וי"א דאם היה טרוד כל היום מותר וצ"ע ברין זה (ועמג"מ פק"ל וא"ר סקמ"מ) ועוד יתבאר בזה בסי' שמ"ב ואם גם במו"ש לא גזרו בה"ש ג"כ יתבאר שם בס"ד:

ש"ח [דיני מוקצות ונולד וטעמיהם ובו ע"ה סעיפים]:

א בטעמי המוקצה כתב הרמב"ם ספכ"ד וז"ל אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עשה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהא הלוכך בשבת כהליכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר דבר דבר ק"ו שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבא להגביה ולתקן כלים מפינה לפינה או מבית לבית ויבא להוציא אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי מלאכות אלא בטולין כל ימיהם כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתין ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השוה בכל אדם ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם עכ"ל:

ב והקשה עליו הראב"ד שהרי בגמרא (קכ"ד:) מפורש דטלטול מוקצה נאסרה מפני איסור הוצאה דטלטול צורך הוצאה הוא שא"א להוציא בלי טלטול ואם יזהזו בטלטול יזלזלו בהוצאה (סס כרס"י) ועוד דתניא שם (קכ"ג:) בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת וכו' התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה ועוד אמרו שם בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו דבראשונה וכו' מפני שזלזלו בשבתות דכתיב בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גיתות וגו' ע"ש ואיך חידש הרמב"ם טעמים מעצמו:

ג ונ"ל דדברי הרמב"ם צודקים ומוכרחים דאי ס"ד דתחלת גזירת מוקצות התחילו בימי נחמיה איך התירו וחזרו והתירו הא אין ב"ד יכול לבטל דברי הקודמים עד שיהיו גדולים בחכמה ומנין מהראשונים ולא מסתבר שהאחרונים היו גדולים מהראשונים וגם לא מסתבר שבימי נחמיה עצמו התירו וחזרו והתירו ועוד הא בימי נחמיה היו הנביאים חגי זכריה ומלאכי וכשהם אסרו מי יעיז אח"כ להתיר מה. שאסרו הם וגם עזרא היה עמהם ועוד מי הכריחם להתיר מה שאסרו אלא ודאי ענין אחר הוא וכך הוא הצעת הדברים:

ד דהנה כבר בארנו בריש סי' רמ"ג דשבותי שבת אינן דומות לכל איסורי דרבנן והם כמדאורייתא ודבר זה ביאר לנו הרמב"ם בריש פכ"א שכתב נאמר בתורה תשבות אפילו דברים שאינם מלאכה חייב לשבות מהם ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות ופי' המגיד משנה שהתורה מסרה לחכמים ע"ש ובמכילתא ובת"כ ובספרי כמה פעמים נאמרה שבתון שבות ולעיל הסברנו הדבר בשם הרמב"ן ז"ל דא"א להיות כלל באופן אחר דאל"כ אין כאן שבת ושהנביאים הזהירו על השבותים וקראו לה חילול שבת ע"ש ובשעת מתן תורה צוה לנו משה רבינו לכל שבותי שבת ע"פ ד' והתורה כללה בלשון תשבות דבלא השבותים אין כאן שביתה כלל וכל דברי הרמב"ם בפרקים אלו נמשכים אחרי הקדמת דבריו שבריש פכ"א אלא שכך צוה לנו הקב"ה שאין אלו השבותים נכנסין במנין המלאכות ואין חייבין עליהן סקילה וחטאת אבל הקב"ה חייב אותנו לשמור כל השבותים כאשר הם אתנו היום:

ה ולפ"ז גם איסורי מוקצות היו מאז שניתנה תורה והיה דינם אז כאחר שחזרו והתירו וחזרו והתירו וכדמפרש בגמ' שם שהתירו דבר שמלאכתו לאיסור

לצורך

לצורך גופו וטקומו ולא מחמה לצל ודבר שמלאכתו
להיתר אפילו מחמה לצל כמו שבידינו היום כמו
שיתבאר בס"ד בסימנים אלו אך בימי נחמיה בן חכליה
שהיו פרוצים בחילול שבתות מהזמן שהיו בבבל עמד
הוא ועזרא וחגי זכריה ומלאכי ואנשי כנה"ג וגזרו על
דורם עוד חומרות ולא התירו רק ג' כלים ולא היתה
גזירות קביעות לדורות וכ"כ מפורש רביתינו בעלי
התוס' בב"ק (נ"ד: ד"ה בימי) שלא גזרו זה רק על דור
זה ולכן אח"כ כשראו שחזרו להזהר בשבת התירו
וחזרו והתירו עד שנשאר כפי הדינים הקודמים וכפי
ההלכה אצלינו וזהו שביאר הרמב"ם ז"ל על טעמי
המוקצה הקדמים והסביר בגודל תבונתו דאם אין
מוקצה אין שביתה ובטלה מנוחת השבת וזה כלול הכל
בתשבות האמורה בתורה וכמ"ש בריש פכ"א ופשיטא
שגם להוצאה הוא גדר גדול כמבואר בגמ':

ו ודבר ידוע שבכל מס' שבת נחלקו ר' יהודה ור"ש
במוקצה ונולד דר"י אוסר ור"ש מתיר ואיפסקא
הלכתא כר"ש ולדעת הרי"ף והרמב"ם ורוב הפיסקים
גם בנולד קיי"ל כר"ש ולכן לא הזכיר הרמב"ם איסור
נולד כלל בשבת וכ"כ הטור בסי' תצ"ה וז"ל ויו"ט
החמירו בו יותר מבשבת במוקצה וכו' אלא שרבינו
תם היה מחלק לומר שאין הלכה כר"ש אלא במוקצה
אבל בנולד הלכה כר"י עכ"ל וכל רבותינו אין סוברין
כן ולכן תראה שהטור וש"ע בסימנים אלו מן סי' זה
עד סי' שי"ג שמדברים מענייני מוקצות לא הזכירו
נולד כלל ועוד תראה שבסי' ש"ך כתבו דיני סחיטת
פירות והאיסור מגזירה שמא יסחוט ע"ש ולא הזכירו
מטעם נולד וכן בריש סי' שכ"ב שכתבו ביצה שנולדה
בשבת אסור מטעם גזירה דשבת אחר יו"ט ומטעם
הכנה כמ"ש שם אבל מטעם נולד לא היה אסור והיינו
משום דקיי"ל כר"ש וכדאמרינן בשלהי שבת דבבולי
שבת הלכתא כר"ש ומיהו בנולד גמור והיינו דבר חדש
שלא היה בעולם כל עיקר מודה ר"ש דאסור (תוספות
עירובין מ"ו. ד"ה כל) וביצה חשבינן ישנה בעולם והיינו
שהיתה במעי התרנגולת ועכשיו יצאה לחוץ וכן המשקין
שהיו בלועים בפירות (כגלע"ד):

ז ואם תשאל כיון דקיי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה א"כ
מהו זה דיני מוקצה שאסורים והתשובה על זה
דודאי גם ר"ש מודה בהרבה מוקצות כמו מוקצה
דבעלי חיים דאמרינן (מ"ה:) דגם ר"ש מודה שבהייהן
אסורין בטלטול וכן מוקצה דגרוגרות וצמוקים שהניחן
לייבש ודחאן בידים מודה (שם) וכן מוקצה
מודה ר"ש (קנ"ו.) וכן דבר שמלאכתו לאיסור
מחמה לצל בלי שום צורך מודה ר"ש שאסור
ד"ה הא ר"ם) וכן דבר המסריח אפילו ר"ש מודה
לטלטל (רש"י מ"ו. ד"ה אבל ע"ש) וכן כל דבר
כלי עליו כלל כמו צרורות ועפר וכל
מודה ר"ש (שם בגמ' דפריך אלא מעתה כל
של דבר כל דבר שאינו ראוי לשבת כלל כמו
ומעות ונרות וכל מיני מתכיות שאינם
שיחום עליהן לבלי להשתמש בהם רק
המיוחדים להם כמו סכין של שחיטה
וכיוצא בהם וזה נקרא מוקצה מחמת

מוקצה דרחייה בידים בכולהו מודה

ח אלא מהו זה המוקצות שנחלקו
והלכה כר"ש זהו בדבר שראוי
אלא שיש עליו מוקצה בפועל או בשם
מחמת מיאוס כמו נר של חרס שהדליק
דהוא מאוס וכן מוקצה מחמת
שמלאכתו לאיסור לעשות בו מלאכת
הלכתא כר"ש דדבר שמלאכתו לאיסור
גופו או צורך מקומו ומה שאסור מחמה
דאין להאדם צורך בזה והוי כצרורות
היתר לזה אם ירצה להצילה מהפסד
להשתמש בה איזה דבר כמו שיתבאר
(והמג"א סק"ח הביא זה בשם הירושלמי
לאדם אי הוה מוכן לכלבים כגון
עוף שמתו בשבת דס"ל לר"י דמוכן
מוכן לכלבים דאקצי דעתיה מכלבים
והלכתא כר"ש ויש שני מוקצות דר"ש
במוקצה מחמת מצוה ובבסים לדבר
הנר בשעה שדולק מפני שהכלי
בעודה בו (רש"י מ"ו. ד"ה לדבר) וזהו
(מ"ה.) אין לך מוקצה דר"ש אלא
שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו
כלומר שיש בו שני מוקצות מוקצה
דנר שבת הוה מצוה ומוקצה מחמת
שנעשה בסים להשלהבת שהיא מוקצה
למדנו כל מיני בסים לדבר האסור
בס"ד:

ט האמנם דבר אחד יש שנחלקו ר"
כר"י ובאר הבה"ג הטעם משום

מניחין נר. מנעוך יום: ע"ג דקל. וילקן שם בשבת לליכא למיחש לכשיכבה ליקליה מיניה ומתא משתמש ממחוכר דכיון דתקליה לדבר האסור בין השמשות איתקי לכולי יומא: ואין מניחין כר ב"ש. דשקיל ומנח ליה ומשתמש בהאין: נמי שקיל ליה לכשיכבה: שרגא דחנוכתא. אחר שכבה: מקמי חברי. שלא יראוהו במלר כדאמרינן בפרקין דלעיל (דף כב.) דנוחא בטפח הסמוך לרשות הרבים וידעו שהדליקו בו גר והם גזרו שלא להדליק אי נמי כיון לדם אדם אין מניחין לדלוק אור אלא בית ש"ז: חברי. שם אומה שהיתה עם פרסיים[1]: הבי הילבתא. בתחילה בשעת הדחק. שכבה אלמא שלא בשעת הדחק אסור: שזרען בקרקע. ועליין לא הסריסו מהו לקלוט ולאכול: אין מוקצה ל"ר שמעון[2] בדבר הראוי. אלא בשמן שבגר בשעה שהוא דולק בתחילת לעיל[1]: הואיל והוקצה למצותו לשבת: הוקצה[3] לאיסורו. איסור כיצוי: והוקצה למצותו לית ליה. בתמיה דקס"ד שמן שבגר דוקא קאמר דאיכא תרתי מוקצה למלוה ומוקצה של שעת הדליקתו משום איסור כיצוי אבל מוקצה למלוה גרידא לא אסר ואפילו בשעת המלוה: והתניא שיבבה. לקוטה כו': קרטים. כגדי בגנוניים שקורין אוכרינ"ל: אפרסקין. פירקינ"י בלע"ז: יינות שפנים. בכלי אכומים: עד מוצאי י"ט האחרון. והכא מוקצה למלוה איכא מוקצה דאיסור ליכא דאי משום פתיחת אבל הוקצה למצותו הוקצה לאיסורו בלא האיר. דלא בעינא אלא חד עכ"ל: [3] כאן. ציל הפסק הנעורה ורש"י מפרש בדבר הראוי (עיין חי' חתים ד"ה תוס' ד"ה אלא שבנר): [4] נדצ"ל והוקצה (עיין אות ב): [5] בכתי"ש כעין שמן שבגר: [1] נדצ"ל לכל זמן איסורו דהיינו דלקמן (חדש האביב): [2] ציל התם (ב"ש): [3] בכ"י (סי' ש') הענתק לא מליג על רבי: [4] עיין מהרש"א שהקשה דלא אוקי לה בגמ' כרעבה רע"י"ס:

ליקוטי רש"י

חברי. מרקחים רקחים ומסמן ופוים מכריס סמרים של יתמלא (בכמות מא.). מרקחי (ביטוי ח. ועי"ש בתוס'). שומה הסמוכה לפרקים ומכסומים הם ומרכסים הם יותר מפרקים (קידושין עב.). בשעת הדחק. שבל אלו בשעת הדחק לא (מכות ט.). ומורה. יפה כמדיין ומקרמין המלוירין (בבא ל.). בקרטים. פלהה מריסיות של לגעים שקורין אוכרינ"ן (לעל כב.). מעשה אומנ כגון גגדי לגעשון שקורין אוכרינ"ן (מוכה ב.). ובפרדינן. לגמים של פקמן (בבא שם). הסבוירין. שלוקן מלגת כגון מרת שקורין גלינסק"ס. יינות שמנים. שמנן בכסות של זכוכים לגי (בבא שם). ואם התנה עליהן. מעמת יום מני מלוכל מהם מרוחים מהיום חמפי בהם לשלן כל שעת מוקן כל בין המשמשות של ערב יום טוב הלכך בשעת ביאת היום סרוחים קרוים לגיכה לגמל עליהם לא הלה לגיכך לא הוקצה (בבא שם). וכגון דאמר מרי בהל בין המשמשות של יום טוב הרמשון בן יומי לממרך עליה בשעת הדחק. הוא ר' שמעון שאמר הנר שבבהה מותר לשלטלה דלית ליה

עם הוספות

ב) [בכתפא ע. מיתתן מו.] נעקר יק. מה ו. ס"ו. ג) [ציל כב. מלה ל.: שוכה ד. [שמשמה סוכה פ"ם]]. ג) מלה ל.: ד) מלה מ.: ה) [מלה מ.]. ו) עיין רש"י לעיל יא. ד"ה חבר ובתוס' שם ד"ה אלא תחת חבר.]. ז) מד. ח) מו רע"א ועי"ש בתוס' ד"ה הבת. ט) עיין תוס' לעיל כב. ד"ה אמור. י) פ"ד דבצה ה"א (ריפה עינים עי"ש).

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה היה אוכל וכו' כדפסק אמתמי' אע"פ דהוה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא שמן וכו'. גר הדולק לשלמל. דף מג ס"ב תוס' ד"ה ואין לאוקמי:

הגהות וציונים

ב) כדיש שפיר דמי **הא אסרי ליה** וכו' **ואסר** להו (הכמן. דק"ס): ג) ציל ורב **אסי** (רש"ש. וכ"ה בכה"ר ועיין תוס' לקמן ע"ב ד"ה לאו): ג) ציל **והוקצה** (תוס' ישנים) (גליון) וכ"ה בתוס"ר וכתי"ד ול"ל תוס' הרא"ש תרוייהו בוא"ו ופ"ר השתא דבעינן תרתי, ובספקנא הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו בלא האיר. דלא בעינא אלא חד עכ"ל: ד) כאן. ציל הפסק הנעורה ורש"י מפרש בדבר הראוי (עיין חי' חתים ד"ה תוס' ד"ה אלא שבנר): ה) נדצ"ל **והוקצה** (עיין אות ב): ו) בכתי"ש כעין שמן **שבגר**: ז) נדצ"ל לכל **זמן איסורו** דהיינו דלקמן (חדש האביב): ח) ציל **התם** (ב"ש): ט) בכ"י (סי' ש') הענתק לא מליג **על רבי**: י) עיין מהרש"א שהקשה דלא אוקי לה בגמ' כרעבה רע"י"ס:

תוספות ישנים

ומסורה (דף מג.) מאחר גמי מוכרמת ומר' (ב) מבמתא דזוקא ע"י אלא בלא ס"ם לא סיו מן אין אף אם גר אינו מוסקר לא אינו מוסקר בשבת. נמס לא מציב בשבת. ולא סיו יכולין לנעבר ולא מלגמ"ג דקלמר ומסקנה: ובתוס"ל מיקם בכיון דאין מלגמ"ג ומסקנה: [1] מלגמ"ג מיקם בכיון דאין מלגמ"ג ומסקנה: [2] מלגמ"ג מיקם בכיון דאין מלגמ"ג ומסקנה: [3] מלגמ"ג מיקם בכיון דאין מלגמ"ג ומסקנה: [4] מלגמ"ג מיקם בכיון דאין מלגמ"ג ומסקנה: [5] מלגמ"ג מיקם בכיון דאין מלגמ"ג ומסקנה:

דיני מוקצה בשבת

כללים בהלכות מוקצה

(שלחן ערוך סימנים שח־שיא)

א. אסרו חכמים לטלטל בשבת חפצים מסויימים, וכמה טעמים נאמרו בזה, ועיקר הטעם הוא משום גדר הוצאה, שאם נתיר לטלטל כל דבר, יבוא על־ידי זה גם להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. והרמב״ם (פרק כד מהלכות שבת הלכה יב) הוסיף עוד טעמים לאיסור מוקצה בשבת, וז״ל: אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול. ומפני מה נגעו באיסור זה? אמרו, ומה אם הזהירו נביאים וציוו שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול, ולא שיחת השבת כשיחת החול, שנאמר: ודבר דבר, קל־וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול, כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפינה לפינה. או מבית לבית, או להצניע אבנים וכיו״ב, שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח וכו׳. ועוד, כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור, אפשר שיתעסק בהם מעט ויבא לידי מלאכה. ועוד, מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלים כל ימיהם, כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתים ממלאכה, ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת וכו׳. ע״כ. א)

א) הנה איסור מוקצה מבואר בכמה דוכתי בש״ס, עיין שבת (מד. וקכב:) וביצה (יב. יד. כח:), ועוד. ונחלקו הפוסקים אם איסור זה הוא מן התורה, או שאינו אלא מדרבנן. כי בגמרא פסחים (מז:) אמרו, המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואוכלו, לוקה חמש וכו׳, אלא אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה. ומוקצה דאורייתא הוא? אמר ליה אין, דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, ואזהרתה מהכא, מלא תעשה כל מלאכה וכו׳. ולדעת רש״י (ביצה ב:) מוקצה הוי איסורו מן התורה, מקרא דוהכינו את אשר יביאו. וזו לשונו (ביצה שם ד״ה לטעמיה דאמר רבה): בפסחים (מז:), ויליף מהכא דמוקצה דאורייתא. ועיין בפני יהושע (ביצה ב:) שכתב, דאף למאי דקאמר רבה מעיקרא דעצי מוקצה דאורייתא, לא ילפינן מיניה לכל מוקצה דליהוי דאורייתא, דבכולהו תלמודא פשיטא לן דסתם מוקצה איסור דרבנן. אלא על כרחך לא איירי רבה אלא ממוקצה גמור היותר חמור, כגון בעצי מוקצה שנשרו ביום טוב, דהוה ליה נולד ומוקצה מחמת איסור

דאסיח דעתיה משום איסור תולש דהוי דאורייתא, או בשאר נולד שלא היה בעולם. ע״ש. נמצא, שאף לדברי רש״י אליבא דרבה, אין לומר שכל דיני מוקצה הוו מן התורה, רק במוקצה החמור יותר. ואין מדברי רש״י ראיה אלא דיש מוקצה שמקורו מן התורה, אבל לא לכל מיני מוקצה. ובדרך זו יש לפרש מה שכתב גם רב אחאי גאון בשאילתות (פרשת בשלח שאילתא מז) וזת״ד, דאסיר להו לדבית ישראל למיכל ביומא דשבתא מידעם דהוה מוקצה מאתמול לאכילה, כגון תאני ועינבי דאסקינהו ליבושינהו, ובין השמשות לא יבשו, ויבשו למחר, אסיר למיכל מינייהו, דלא אזמין לאכילה מחולא דכתיב והכינו את אשר יביאו. וכתב שם בהעמק שאלה, דסבר רבינו כשיטת רש״י, דמוקצה דאורייתא. ע״ש. ולהאמור אפשר לומר דאיירי רק במוקצה דהכנה. והגאון החתם סופר (בהקדמתו למס׳ ביצה, מהדורא תנינא, ובחלק אורח חיים סימן עט) כתב לחדש, דתרי גווני מוקצה איכא. ויש מוקצה שהוא קרוב לאיסור תורה או דאורייתא ממש, והיינו באכילת מוקצה, שבזה אסמכוהו אקרא ״והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו״. דמשמע שאין לאכול בשבת וביום טוב אלא־אם־כן המאכל הוכן מבעוד יום. וכל שמקצה מדעתו הרי לא הוכן מאתמול. אבל איסור טלטול מוקצה אינו משום חוסר הכנה, שרק אכילה והשתמשות שעושה בזה לצרכי שבת הוא דבעי הכנה, אבל איסור טלטול גרידא לא בעי הכנה, ואין בו איסור קרוב לדאורייתא. ורק בימי נחמיה בן חכליה גזרו עליו למיגדר איסור הוצאה שהיו פרוצים בו. וכתב עוד, דגבי איסור אכילת מוקצה חמיר אף בנגיעה. שהרי כל מקום שגזרו בו חכמים דילמא אתי למיכל מיניה, אסרו אף בנגיעה, וכמו בחמץ בפסח. ולפיכך כל מוקצה האסור באכילה אסור נמי בנגיעה. מה־שאין־כן מוקצה דלא שייך ביה אכילה, אינו אסור אלא בטלטול ולא בנגיעה. וראה עוד להלן דין מוקצה מחמת חסרון כיס, הערה ט׳.

אולם התוספות (עירובין לח:) ד״ה אמר רבה, כתבו, ורש״י פירש בביצה דרבה לטעמיה דאמר אליביה באלו עוברין (פסחים מז:) דמוקצה דאורייתא מהאי קרא, ולא נהירא. ובשדי חמד חלק ד׳ (מערכת מ׳ כלל קנז) הוכיח מדברי התוספות (ביצה ד:) ד״ה ותנן, דמוקצה חשיב דרבנן גמור, ואפילו לדבר שעיקרו מן התורה לא חשבינן להו. ולכן כתבו ״דהא דאמר בדרבנן מבטלין, היינו בדבר שעיקרו מדרבנן כגון מוקצה, דעיקרו אינו אלא מדרבנן״. אולם בתוספות ישנים (שם ג:) כתבו, דמוקצה חמיר טפי והוי כעין דאורייתא. ובחידושי הפני יהושע (ביצה שם) העיר על דבריהם מהתוספות שכתבו להדיא דמוקצה קיל טפי משאר מידי דרבנן שעיקרן מן התורה. גם בספר בינה לעתים כתב כן, אלא שציין שם, דודאי לרבי יהודה דאית ליה מוקצה חמור כשל תורה דיש סמך מקרא דוהכינו את אשר יביאו, אבל לרב נחמן דסובר דבמוקצה קיימא לן בשבת כרבי שמעון, וביום טוב דקיל קיימא לן כרבי יהודה, אם־כן בודאי לדידן מוקצה הוא רק חומרא דרבנן, דאי דינא הוא אף בשבת היה אסור. וכיון דשרינן בשבת ואסרינן ביום טוב ליכא למימר דהוה כשל תורה. ע״ש. וראה עוד בהר״ן ובשיטה מקובצת (ביצה שם), ובספר אפיקי ים חלק ב׳ (סימן יז־יט). [ובשו״ת מראה משה סימן א׳]. ועיין בסוגיא ביצה ג.־ד. ובחידושי הרשב״א ובשיטה מקובצת (ביצה ב:) ד״ה רבה לטעמיה. ובפסחים מז: וברש״י שם ד״ה ועייל עצי מוקצה, וד״ה והכינו. ובסוכה מב: וברש״י שם אמאי טלטול בעלמא הוא. ע״ש. ובאמת, שדעת רוב הראשונים כדעת התוספות שם, דאיסור מוקצה הוי מדרבנן. וכן דעת הרמב״ם (פרק כד מהלכות שבת הלכה יב), שכתב: ״אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים וכו׳״. [וראה להלן מ״ש בשם הערוך השלחן]. ועוד. וגם לרש״י כתב הפני יהושע, שלא כתב שמוקצה מן התורה אלא במוקצה חמור. ולדעת החתם סופר הוא דוקא במידי דאכילה, לפיכך כן יש לתפוס, דאיסור מוקצה הוא מדרבנן. [ועיין בביאור עבודת עבודה על ספר עבודת הקודש שער ה׳ א׳ אות ב׳, ובבירור הלכה ביצה ג: אות ג־ד]. ולשיטתם צריך לומר דמה שלמדו

בגמרא מקרא דוהכינו את אשר יביאו, אינו אלא אסמכתא, וכמו שכתב הרמב״ן במלחמות שם. [וראה להלן ד״ה וכבר]. ולפי־זה בכל ספק מוקצה אזלינן לקולא, וכמו שכתב הרשב״א בריש שער ה׳, גבי ספק בא חוץ לתחום, דשרי משום שספק מוקצה מותר. [ובתוספות ישנים הנ״ל כתבו, דלרב נחמן מוקצה חמיר כעין דאורייתא, כספק מוכן דאסור לקמן כד: ע״כ]. וכן הוא בשלחן ערוך (סימן תצח סעיף ג׳). וראה עוד להלן ד״ה ומ״ש, וד״ה ויש להוסיף. ועיין בפרי חדש (שם סוף סק״ג) מה שהעיר על זה. ועיין עוד במשנה ברורה (שם ס״ק כג), ובביאורי הגר״א (שם אות ג׳). ע״ש.

ומכל מקום אף שאיסור מוקצה הוא מדרבנן, כבר כתב בספר התניא באגרת הקודש (פרק כג) וז״ל: ובשבת קודש בעלות המנחה יעסקו בהלכות שבת וכו׳, ובפרט בהלכות מוקצה שמצויים הרבה, וחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, כמו שאמרו חז״ל שכל העובר על דברי חכמים אפילו באיסור קל של דבריהם, כמו האוכל קודם תפלת ערבית, וכהאי גוונא, חייב מיתה כעובר על חמורות שבתורה. ע״כ.

ובפשטות תחלת הגזרה באיסור מוקצה היתה בזמן נחמיה, וכמבואר בגמרא שבת (קכג:) דבימי נחמיה היו מזלזלים באיסורי שבת, ולכן אסרו חכמים לטלטל כל הכלים חוץ משלשה כלים, וכשראו שחזרו להזהר קצת באיסור שבת חזרו והתירו עוד, וכשנזהרו יותר חזרו והתירו, עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מהמסר הגדול וכו׳. ע״ש. אלא שבגמרא שבת (ל:) מבואר, שדין מוקצה היה נוהג עוד בזמן דוד המלך ע״ה, ולכן התירו לטלטלו רק על־ידי תינוק או ככר כיעו״ש. וכבר הרגיש בזה הגאון רבי זלמן בשלחן ערוך שלו (סימן שח סעיף יז), וכתב, דלא גזרו בימי נחמיה אלא על כלים וכו׳, אבל דבר שאינו ראוי בשבת, כגון מת וכדו׳, היה אסור בטלטול אף בימי דוד ושלמה או קודם לכן. ע״ש. ובאמת שמדברי הפוסקים מבואר, דמוקצה דמת חמיר טפי. אך יש לעיין ממה שכתב בשו״ת הרד״ך (בית כב חצר ו׳), דאיסור טלטול המת לא הוי אלא חומרא בעלמא, דהא משום הוצאה, דמהאי טעמא אסרו טלטול כדאיתא בפרק כל הכלים, ליכא דלא שייך למיגזר ביה כולי האי, וכל שכן מילתא דלא שכיחא כל כך שימות המת בשבת הואיל ואיכא ששה ימי השבוע. וכן כל הנהו טעמי שכתב הרמב״ם בסוף פרק כה דהלכות שבת לא שייכי ביה. ע״כ. וכוונת הרד״ך לבאר מה שמצאנו היתר ליתן ככר או תינוק על המת כדי לטלטלו בשבת, אף שהוא טלטול לצורך דבר האסור, מה שלא מצאנו כן בשאר מקומות. ואכמ״ל.

ובטעם איסור מוקצה הנה בגמרא (שבת קכד: וביצה לז.) מבואר, שהטעם הוא משום חשש איסור הוצאה, שאם נתיר לטלטל כל מיני חפצים יבואו לידי הוצאה. ואמרו שם בגמרא (קכד.), והא דתנן אין סומכין את הקדירה בבקעת וכו׳. וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא. ובמתני׳ (ביצה יב.) בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין. וע״ש בגמרא. וכתב בפירוש רש״י, (ד״ה ליפלגו באבנים), אי אין איסור הוצאה אין איסור טלטול, שלא נאסר טלטול אלא משום הוצאה. ומה שלא גזרו על כל הטלטולים אפילו על אוכלין וכלים, משום שאין גוזרין גזרה על הצבור אלא־אם־כן רוב צבור יכולין לעמוד בה. ע״כ. גם בביצה (לז.) אמרו, כל אלו ביום טוב אמרו, אבל לא בשבת וכו׳, אלא אמר רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל וכו׳, לא היא, עד כאן לא קא אמרי בית שמאי התם אלא אהוצאה, אבל אטלטול לא. אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא. ופירש רש״י (ד״ה אטו טלטול), תחילת התנאה על־ידי טלטול היא. וכל מה שגזרו אינו אלא משום הוצאה, והאי דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלין

מפני שלא יוכלו לעמוד בהן לבטל עונג שבת ושמחת יום טוב. ע״כ. ובגמרא שבת (קכג:) אמרו, תנו רבנן, בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת וכו׳, ופירש רש״י (ד״ה ג׳ כלים), רבימי נחמיה בן חכליה בבית שני גזרו על טלטול כל הכלים כדי לגדור גדר להחמיר באיסורי שבת, מפני שהיו מקילין בה.

והנה הרמב״ם (פרק כד הלכה יב־יג) מנה כמה טעמים לאיסור מוקצה: א. ומה אם הזהירו הנביאים וציוו שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול וכו׳, קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול וכו׳, שלא יבוא להגביה ולתקן כלים או להצניע כלים וכו׳. ובטל הטעם הנאמר בתורה למען ינוח. ב. כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה. ג. שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן, כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהן שובתין ממלאכה, ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים, נמצא שלא שבת שביתה הניכרת. [ולא יהיה הבדל ניכר בין שבת לשאר ימות החול] לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השוה בכל אדם. ע״כ. והראב״ד בהשגות כתב, עוד אמרו אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא. ועוד בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו, שאמרו שלשה כלים קטנים ניטלים על השלחן, נמצא כי מפני חיוב ההוצאה אסרו בטלטול מה שאסרו, שהוא גדר להוצאה. ע״כ. [ועיין בטור (ריש סימן שא), שגם כן כתב דמה שאסרו חכמים טלטול בשבת, נלמד מקרא דישעיה, שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול, וכל שכן שלא יהא טלטול של שבת כטלטול של חול. ע״כ. וע״ש בב״ח שתמה על דברי הטור, היכן מצא זה שמכאן למדו איסור טלטול, והלא בסוף פרק כל הכלים (קכד.) קאמר, הלכך אי מזלזלת בטלטול מזלזלת בהוצאה, ובפרק משילין פרש״י יותר מבואר בהך סוגיא. ע״ש]. וכתב שם הרב המגיד, רבינו כתב כאן טעמים נכונים מאד באיסור הטלטול ולא נזכרו בגמרא. והראב״ד כתב דמפני גדר הוצאה גזרו, כדאמרינן בשבת (קכד:). ומה שלא הזכיר רבינו טעם הוצאה שאמרו בגמרא, לפי שאף־על־פי שבתחלה נאסר הטלטול מפני גדר הוצאה בימי נחמיה, אחר כך התירו קצת כלים כמוזכר בגמרא (קכג:). ונאסרו השאר מפני הטעמים שכתב רבינו. ואפשר שרבינו הזכיר טעמים אלו שחידש הוא ז״ל ולא לומר שאין שם טעם אחר, וזה נראה יותר. ע״ש. וכן כתב הב״ח (ריש סימן שח) שגם הרמב״ם מודה לטעם הראב״ד הנז׳. וכתב עוד (בריש סימן שא הנ״ל, ד״ה ומ״ש וטלטול וכו׳), דמה שהחמירו חכמים בספק מוכן היינו משום דאיסור מוקצה אית ליה עיקר מן התורה דנאסר משום הוצאה. ע״ש. ומבואר דנקיט שעיקר הטעם הוא משום הוצאה. ועיין עוד בפרי מגדים (בהקדמה לסימן שח, מש״ז), שכתב ליישב שיטת הרמב״ם, שדברי הגמרא שטלטול משום הוצאה, הם לבית שמאי דסבירא להו דלא הותרה הוצאה ביום טוב כי אם לצורך אוכל נפש בלבד, אך לבית הלל דסבירא להו מתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך, אפשר שלא היו גוזרים גזירה אטו הוצאה ביום טוב, ולכן הרמב״ם הביא טעמים אחרים המועילים גם ליום טוב. ומאחר ומשנה זו נשנית בימי נחמיה בן חכליה, לכן מתחלה שלא היו נזהרים בהוצאה גזרו גם על כלים של היתר שלא לטלטלם, ואחר כך כשנזהרו התירו, ונשאר רק אבנים וכלים שמלאכתן לאיסור וכדומה, והטעם כמו שכתב הרמב״ם, ותחלת הגזרה היתה משום הוצאה. גם בשו״ת חתן סופר (סימן מז) כתב, שלטעם שמקצת העם אינם בעלי מלאכה וכו׳, נראה להחמיר ביום טוב יותר משבת. ועיין עוד בשו״ת שואל ומשיב מהדורא ד׳ (ח״ב סימן קעד). ובאמרי בינה (הלכות יום טוב סימן יג), ובישועות יעקב (סימן שח סק״ד). ע״ש. [וע״ש בפרי מגדים מה שכתב להעיר דלכאורה לטעמו של הרמב״ם [של הקל וחומר] י״ל דלצורך מצוה מותר לטלטל מוקצה בשבת, כמו שנתבאר בסימן שו סעיף ו׳ וסעיף ז׳, דחפצי שמים מותר. ודיו לבא מן הדין להיות

כנידון. ואנן קיימא לן דלדבר מצוה נמי אסור לטלטל מוקצה בשבת. ע״ש].

ויש להוסיף על הדברים הנ״ל, דהנה בביצה (יב.) נחלקו בית שמאי ובית הלל, גבי הוצאת קטן ולולב וספר תורה ביום טוב, שלדעת בית שמאי אסור, ולדעת בית הלל מותר. וביארו בגמרא שם, דנחלקו בדין מתוך. ונחלקו הראשונים בפירוש הסוגיא שם, שלדעת רש״י והרמב״ם (פרק א׳ מהלכות יום טוב הלכה ד׳), ביאור המחלוקת היא, שלדעת בית הלל אמרינן מתוך שהותרה לצורך מן התורה, הותרה שלא לצורך לגמרי, אלא שרבנן גזרו במידי דטירחא שלא צריך, כגון באבנים. אבל בקטן וספר תורה דצרכינן להו ביום טוב, לא גזור. ולדעת בית שמאי לא אמרינן מתוך. ע״ש. אבל לדעת התוספות והרא״ש שם, הוצאה שלא לצורך כלל כהוצאת אבנים וכדומה אסורה מן התורה, ולא משום גזירת חכמים ומשום טירחא. ולא התירו אלא בדאיכא צורך קצת. והנה בתפארת ישראל (בכלכלת שבת כללי מוקצה) הקשה, לטעם הראב״ד ורש״י דמוקצה אסור אטו הוצאה, אם־כן למה התירו כמה מיני מוקצה בשבת ואסרו ביום־טוב, הרי איפכא מסתברא מאחר שאין עירוב והוצאה ליום־טוב אם־כן יש להקל ביום־טוב יותר מבשבת. והא תינח להפוסקים דסוברים שאם אין כל צורך בהוצאה, אסור גם ביום־טוב ולוקה, אבל להפוסקים שסוברים שהותרה הוצאה לגמרי [עיין רמב״ם פרק א׳ מהלכות יום־טוב הלכה ד׳] קשה. ע״ש. ולפי הנ״ל יש לומר, דמשום הכי נקיט הרמב״ם טעמים אחרים לאיסור מוקצה, כדי שנבין מאי שנא שבת מיום־טוב לענין זה. דאי משום הוצאה לחודא קשה מה שהקשה בתפארת ישראל. ומה שאמרו בגמרא (שבת קכד:) וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא, ומזה משמע לכאורה דיסוד איסור מוקצה הוא משום גזירת הוצאה, צריך לומר דכל זה הוא למאי דפריך בגמרא שם אליבא דבית שמאי דאית להו איסור הוצאה ביום טוב, וגם אין להם סברת מתוך. אבל לדעת בית הלל שאין איסור הוצאה ביום טוב, אין איסור מוקצה משום הוצאה. ודו״ק. שוב ראיתי במרכבת המשנה שהעיר על טעם הראב״ד, שבאמת אין טעם זה מספיק לחלק בין מחמה לצל בכלי שמלאכתו לאיסור, ובין מחמה לצל בכלי שמלאכתו להיתר, דתרוייהו לאו צורך היום הוי, ושייך למיגזר בהו משום לתא דהוצאה. והא דאמרו בגמרא אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא, היינו אליבא דבית שמאי דאוסר הוצאה שלא לצורך ביום טוב, דשפיר הוה מיגדר מילתא שלא יטלטל דבר שלא לצורך אוכל נפש. אבל עיקר איסור טלטול בשבת בהכרח יש לו טעמים אחרים, וכמו שכתב הרמב״ם. ע״ש. אי נמי, שמא לא אמרו כן בגמרא אלא אליבא דרב פפא, דאחר שאמר הא בית שמאי הא בית הלל, הקשו בגמרא שם, דלמא לא היא ע״כ לא קאמרי בית שמאי התם אלא אהוצאה אבל אטלטול לא. ומשני, אטו טלטול לאו צורך התאר הוא. ונמצא שתירוץ הגמ׳ אטו טלטול לאו צורך הוצאה, לא נאמר אלא אליבא דרב פפא. וכן כתב בבני ציון ליכטמן (ריש סימן שח), והוסיף, דאפילו אליבא דב״ש הרי לר״נ בריש מכילתין ב״ש כר״ש דלית ליה מוקצה. אלא שהעיר שם, מדברי הראבי״ה (סימן תשס״ג) שכתב, דבספק מוכן מחמירים בו משום דמוקצה משום הוצאה גזור, וגם ספיקא לאיסור ולא להקל. אבל אם אין ספק מוקצה אלא ספק תחומין שרי, כדאיתא בעירובין (מח.) ובפרק בכל מערבין (לו.) בספק עירוב אזלינן בתר חזקה לקולא. ובפרק קמא שם. ולמאי דמתרץ ר״ה שאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מה״ת, גם מוקצה יש לה עיקר מה״ת משום הוצאה. ע״ש. והובא במרדכי (פרק ג׳ דביצה) וצריך לומר שגם הרמב״ם מודה בזה, והוא כלול במה שכתב אפשר שיתעסק בהם מעט ויבא לידי מלאכה. ולדעת רש״י בריש ביצה רבה ס״ל דמוקצה דאורייתא, אבל לר״נ לא פריך דמוקצה חמירא והוי כעין דאורייתא, כספק מוכן דאסור. והרשב״א תירץ דר״נ אמר לך דהאי תנא סבר דמוקצה דאורייתא וכדבעי רבה למימר בפסחים. ע״ש. ועיין בבגדי ישע ובב״ח שכתבו, שאין הכרחה

דמוקצה בעצם הוא מן התורה, רק כוונתו שיש לו עיקר מן התורה, דנאסר משום הוצאה שהוא מדאורייתא. מה שאין כן בתחומין שאין לזה עיקר מן התורה. וע״ש שהעתיק דברי המרדכי שכתב, דאפילו להני אמוראי דפליגי ארבה בריש ביצה דס״ל דביצה אסורה משום הכנה דאורייתא, ואינהו סבירא להו דגזירה דרבנן היא משום פירות הנושרים או משום משקין שזבו, אפילו הכי אית להו דאיסור טלטול ביצה דררא דאורייתא היא, דהלא תלישת פירות וסחיטת משקין אסורין מדאורייתא. ע״ש.

ועל כל פנים מדברי הרב המגיד הנ״ל מתבאר, שגם הרמב״ם מודה בטעם איסור מוקצה שהוא משום הוצאה. וצ״ל כמו שנתבאר, שהרמב״ם הוסיף את הטעמים שכתב כדי לחלק בין יום טוב לשבת. ומכל מקום עיקר הטעם הוא כמבואר בגמרא, דהוא משום הוצאה. [וראה להלן דין מוקצה בכלי שמלאכתו לאיסור הערה כג. ד״ה ואנכי מ״ש בזה]. וכן מבואר בדברי רש״י הנ״ל (שבת קכד:) ד״ה טלטול לאו לצורך הוצאה, שכתב, בתמיה, דאם מזלזל בטלטול מזלזל בהוצאה. וכן הוא בפרש״י בביצה (יב.) ד״ה ליפלוגו באבנים, שכתב, אי אין איסור הוצאה אין איסור טלטול וכו׳. ומבואר, שעיקר איסור מוקצה הוא אטו הוצאה. וע״ש במגדל עוז שכתב שזו היא כוונת הרמב״ם שכתב, שטלטול כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהם ״ויבוא לידי מלאכה״ דהיינו צורך הוצאה. ומ״ש שמא יבא להסיע אבנים, הוא טעם נחמיה בן חכליה. והטעם השלישי כדי שיהיה היכר בין שבת לחול משכחת לה בפרק כלל גדול, גבי היה מהלך במדבר, ושקיל וטרי עד דשאיל במאי מינכר, אלמא דבעינן היכר. ע״ש. ועיין עוד בקהלות יעקב (ביצה סימן ב׳ ד״ה ונלע״ד). ע״ש.

ומה שכתב הרמב״ם ״ובטל הטעם הנאמר בתורה למען ינוח״, אין כוונתו לומר דבכהאי גוונא עובר בעשה דלמען ינוח, דהך עשה אינו אלא בעושה מלאכות האסורות בשבת, ולא במטלטל אבנים מפנה לפנה בתוך ביתו. אלא כוונתו דזהו נגד רצון התורה במה שאמרה למען ינוח, אף שאין על זה אזהרה מפורשת, וכמו שכתב כן בקובץ שיעורים חלק ב׳ (קונטרס דברי סופרים סימן א׳ אות יז). ע״ש. ועיין עוד בצפנת פענח על הרמב״ם (פרק כא הלכה א׳), ובהעמק שאלה הנ״ל. ע״ש. אי נמי אפשר לבאר את דברי הרמב״ם על פי מה שכתב הרמב״ן על התורה (בפרשת אמור, והובא לעיל סימן שח, ריש דיני מקח וממכר) על קרא דתשבות, שנצטוינו מן התורה להיות לנו מנוחה בשבת ויום טוב אפילו מדברים שאינם מלאכה, ושיש בהם עמל. ע״ש. אך גם בדעת הרמב״ן י״ל דהיינו דאמר שיש לו עיקר מן התורה, אבל נקרא איסור חכמים, ועל כרחך לומר כן, מדכתב במלחמות בריש ביצה דף ב׳ ע״א מדפי הרי״ף) ״וכל עיקר לא דברו חכמים מוקצה וכו׳, והיינו טעמא דרב דאמר״. וי״ל. והנה במה שכתב הרמב״ם (בפרק כא מהלכות שבת הלכה א׳) ״ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות, מהם דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכות״ כתב הרב המגיד שם, דכוונת רבינו שהתורה אסרה פרטי המלאכות המבוארות על פי הדרך שנתבארו, ועדיין היה אדם יכול להיות עמל בדברים שאינם מלאכות כל היום לכך אמרה תורה תשבות, וכן כתב הרמב״ן בפירושו על התורה. ומי שתהיה כוונת רבינו שיש לשבותין של דבריהם סמך מן התורה מקרא דתשבות, וזה דרך הברייתות בהמכילתא. ע״כ. נמצא שהרב המגיד מסתפק בדעת הרמב״ם אם סבירא ליה כדעת הרמב״ן שיש בשבות עשה לשבות מדברים שאינם מלאכה גמורה ויש בהם עמל וטורח, או שהכל הוא מדרבנן מקרא דתשבות אסמכתא בעלמא. וי״ל. ובשו״ת הרד״ך (בית כב חצר ו׳) כתב בדעת הרמב״ם, דאי טלטול לאו בכלל איסור שבות הוא, שכתב בפרק ראשון מהלכות יום טוב, שכל שאסור

באר הגולה

מי שֶׁמַּתִּיר מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ יְהוּדִי (עז) בְּמְלֶאכֶת (כה) עַצְמוֹ עוֹסֵק, וְאֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל (עח) עַד אַחַר הַמְּדִידָה וְשֶׁיְּחַשֵּׁב עִמּוֹ אַחַר כָּךְ, וְכֵן אֵינָם יְהוּדִים הָעוֹשִׂים גְּבִינוֹת בְּשַׁבָּת וְהַיִּשְׂרָאֵל (עט) רוֹאֶה וְיִקְנֶה אוֹתָם מִמֶּנּוּ, דְּמִכָּל מָקוֹם הָאֵינוֹ יְהוּדִי אַדַּעְתָּא דְּנַפְשֵׁהּ קָעָבֵיד, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד (כו) [ז] בָּעֵדֶר חָדָשׁ אוֹ חֲדָשִׁים, (פ) וְאַדַּעְתָּא לְמָכְרָם לְיִשְׂרָאֵל קָא עָבֵיד, שָׁרֵי:

שח דְּבָרִים הַמִּתָּרִים וְהָאֲסוּרִים לְטַלְטֵל בְּשַׁבָּת. וּבוֹ נ"ב סְעִיפִים:

א (א) [א]כָּל הַכֵּלִים נִטָּלִים בְּשַׁבָּת *חוּץ מִמַּקְצָה מֻחֶמֶת (ב) חֶסְרוֹן כִּיס, כְּגוֹן [ב]סַכִּין שֶׁל שְׁחִיטָה [ג]אוֹ שֶׁל מִילָה, וְאִזְמֵל שֶׁל סַפְּרִים, וְסַכִּין שֶׁל סוֹפְרִים שֶׁמִּתַּקְּנִים בָּהֶם (ג) הַקּוּלְמוֹסִים, כְּיָון שֶׁמַּקְפִּידִים שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת בָּהֶם תַּשְׁמִישׁ אַחֵר, אָסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּשַׁבָּת [ד]וַאֲפִלּוּ לְצָרֵךְ מְקוֹמוֹ אוֹ (ד) לְצָרֵךְ גּוּפוֹ.

הגה וַאֲפִלּוּ תְּחוּבִים בְּנֵדֶן עִם שְׁאָר סַכִּינִים, אָסוּר (ה) לְטַלְטְלוֹ (מהרי"ל). וְהוּא הַדִּין לְקֶרֶנֶס שֶׁל בַּשָּׂמִים

א שבת שם קכ"ג משנה וגמרא ב לפרוש תוספות שם ג הרא"ש שם ד הרא"ש בתשובה וכן נראה מדברי הטור ורמב"ם בפרק כ"ה

שערי תשובה

[ז] **בָּעֵדֶר.** עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וּבְגוֹדֶל בִּיהוּדָה מֵהַדּוּרָא תְּנִינָא כָּתַב, הַשּׁוֹכְרִים שׁוּוּא"ג וְקוֹנִים גַּם הַגְּבִינוֹת הַנַּעֲשִׂים בְּשַׁבָּת מֻתָּר גַּם מֻחֶמֶת אִסּוּר גְּבִינוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהָאֵינוֹ יְהוּדִי נוֹתֵן הַקֶּבָּה תּוֹךְ הַחֶלֶב בְּשַׁבָּת וְאֵין הַיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה כְּלוּם, מִכָּל מָקוֹם אֵלּוּ הַשּׁוֹכְרִים שֶׁדַּעְתָּם לִקְנוֹת הַגְּבִינוֹת הֵם מְבִיאִים קֶבָּה מִשֶּׁלָּהֶם, וְכֵיָון שֶׁכְּבָר יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל חֵלֶק קְצָת בַּגְּבִינוֹת אֵין קְפִידָא מֻחֶמֶת אִסּוּר גְּבִינוֹת אֵינוֹ יְהוּדִי אַף עַל פִּי שֶׁהָאֵינוֹ יְהוּדִי מַשִּׂים אוֹתָהּ. וְעַיֵּן בִּפְרִי חָדָשׁ יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קט"ו, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן רמ"ד בְּשֵׁם גִּנַּת וְרָדִים:

באר היטב

וְחוֹתֶכֶת רֹאשׁ הַפִּתִּילָה, עַיֵּן שָׁם: (כה) **עַצְמוֹ.** אֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁהֲבִיא חֲפָצָיו בְּשַׁבָּת לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ הָאֲסוּרִים בְּטִלְטוּל, שָׁרֵי לוֹמַר לוֹ לִפְנוֹתוֹ לְאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה, וְאֵין כָּאן שְׁבוּת דִּשְׁבוּת, כֵּיָון שֶׁהֵם בְּיַד הָאֵינוֹ יְהוּדִי. וְאִם הַתְּבוּאָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּר לוֹמַר לְאֵינוֹ יְהוּדִי לְפַנּוֹת, וְהוּא הַדִּין בְּכָל דָּבָר הַמֻּקְצֶה, דְּהָוֵי לֵהּ שְׁבוּת דִּשְׁבוּת, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם. אֵינוֹ יְהוּדִי תְּפוּס אֵצֶל הַשּׁוֹפֵט שֶׁהָיָה חַיָּב לִיהוּדִי, יוּכַל לוֹמַר לְהַשּׁוֹפֵט שֶׁיְּקַבֵּל עֲרֻבּוּת מֵהָאֵינוֹ יְהוּדִי וְיַנִּיחַ הַתָּפוּס, אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ שֶׁיִּכְתֹּב בְּעֲרֻבָּאוֹת, דָּרְשׁוֹת מהר"ם, עַיֵּן סִימָן שכ"ה סָעִיף ג: (כו) **בָּעֵדֶר.**

וַאֲפִלּוּ אִם הָאֵינוֹ יְהוּדִי אֵינוֹ עוֹשֶׂה הַגְּבִינוֹת כִּי אִם בְּשַׁבָּת, אִם הַיִּשְׂרָאֵל מְקַבְּלָם בְּחוֹבוֹ וְאִם לֹא יְקַבְּלֵם יַפְסִיד חוֹבוֹ, שָׁרֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב רמ"ד סָעִיף ו, כָּל שֶׁכֵּן כָּאן, שֹׁלְטֵי גִּבּוֹרִים, מָגֵן אַבְרָהָם: (ה) **לְטַלְטְלוֹ.** פֵּרוּשׁ, אוֹתוֹ הַסַּכִּין שֶׁל סוֹפְרִים אָסוּר לְטַלְטְלוֹ, דַּהֲוָה אָמִינָא הוֹאִיל וְתָחוּב עִם שְׁאָר סַכִּינִים לָא קָפִיד עֲלֵהּ, קָא מַשְׁמַע לָן דְּאָסוּר, אֲבָל

באר הלכה

* חוּץ מִמַּקְצָה מֻחֶמֶת חֶסְרוֹן כִּיס וכו'. בַּגְּמָרָא חָשִׁיב עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהוּא גַּם כֵּן בִּכְלָל זֶה, כְּגוֹן סִיכֵּי זֵירֵי וּמִזְוֹרֵי [הֵם כְּלֵי אוֹרְגִין], וּמַסֶּר הַגָּדוֹל [הוּא מְגֵרָה גְּדוֹלָה שֶׁקּוֹצְצִין בָּהּ קוֹרוֹת], וְיָתֵד שֶׁל מַחֲרֵשָׁה, וְהָעִתִּיקִים הרי"ף וְאֵין מָתָר כִּי אִם לִצְרָךְ מִצְוָה אוֹ קְצָת חֹלִי, וכנ"ל בְּסָעִיף ה [מָגֵן אַבְרָהָם. והט"ז לְקַמָּן בְּסִימָן שָ"ח סָעִיף קָטָן ז חוֹלֵק עַל זֶה, וְדַעַת הָאַלִּיָּה רַבָּה כְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם, וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגַדִּים מַה שֶׁכָּתַב אוֹדוֹת זֶה, וּבְמַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן רע"ט סָעִיף ד בהג"ה בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה]: (עח) **עַד אַחַר הַמְּדִידָה וְשֶׁיְּחַשֵּׁב** וכו'. רוֹצֶה לוֹמַר, קֹדֶם הַמְּדִידָה (פט) **וְהַחֶשְׁבּוֹן,** אֵינָם שֶׁלּוֹ. אֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁהֵבִיא חֲפָצָיו בְּשַׁבָּת לְבֵית יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ הֵם אֲסוּרִים בְּטִלְטוּל וְהֵבִיאָם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, כֵּיָון שֶׁהֵם בְּיַד אֵינוֹ יְהוּדִי, רַשַּׁאי לוֹמַר לוֹ לִפְנוֹתָן לְאֵיזֶה מָקוֹם אֵינָם שֶׁלּוֹ. אֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁהֵבִיא חֲפָצָיו בְּשַׁבָּת לְבֵית יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ הֵם אֲסוּרִים בְּטִלְטוּל וְהֵבִיאָם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, כֵּיָון שֶׁהֵם בְּיַד אֵינוֹ יְהוּדִי, רַשַּׁאי לוֹמַר לוֹ לִפְנוֹתָן לְאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה [מָגֵן אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה]: (עט) **רוֹאֶה וְיִקְנֶה** וכו'. רוֹצֶה לוֹמַר, דְּאַף עַל פִּי שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד בְּעֵת עֲשִׂיַּת גְּבִינוֹת וּבְעֵת חֲלִיבַת הַחֶלֶב (צ) כְּדֵי שֶׁיּוּכַל אַחַר כָּךְ לִקְנוֹתָם מִמֶּנּוּ, אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרֵי, דִּבְעֵת הָעֲשִׂיָּה הָאֵינוֹ יְהוּדִי אֵינוֹ עוֹשֶׂה הַגְּבִינוֹת כִּי אִם בְּשַׁבָּת, כִּי אִם הַיִּשְׂרָאֵל מְקַבְּלָם בְּחוֹבוֹ וְשֶׁאִם לֹא יְקַבְּלֵם יַפְסִיד חוֹבוֹ, שָׁרֵי, דִּבְעֵת הָעֲשִׂיָּה עֲדַיִן הֵם שֶׁלּוֹ:

הִנֵּה קֹדֶם שֶׁנְּבָאַר סִימָן זֶה אַקְדִּים פְּתִיחָה קְטַנָּה. הִנֵּה אִסּוּר טִלְטוּל מֻקְצֶה שֶׁגָּדְרוּ חז"ל, כָּתַב הרמב"ם בְּסוֹף פֶּרֶק כ"ד וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אָסְרוּ חֲכָמִים לְטַלְטֵל מֻקְצַת דְּבָרִים בְּשַׁבָּת כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל. וּמִפְּנֵי מַה נָּגְעוּ בְּאִסּוּר זֶה, אָמְרוּ, וּמַה אִם הִזְהִירוּ נְבִיאִים וְצִוּוּ, שֶׁלֹּא יֵהָא הֹלוּכְךָ בְּשַׁבָּת כְּהֹלוּכְךָ בְּחֹל, וְלֹא שִׂיחַת הַשַּׁבָּת כְּשִׂיחַת הַחֹל, *שֶׁנֶּאֱמַר וְדִבַּרְתָּ דָּבָר, קַל וָחֹמֶר שֶׁלֹּא יֵהָא טִלְטוּל בְּשַׁבָּת כְּטִלְטוּל בְּחֹל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָא כִּיּוֹם חֹל בְּעֵינָיו, וְיָבֹא לְהַגְבִּיהַּ וּלְתַקֵּן כֵּלִים מִפִּנָּה לְפִנָּה אוֹ מִבֵּית לְבֵית אוֹ לְהַצְנִיעַ אֲבָנִים וְכַיּוֹצֵא בָהֶם, שֶׁהֲרֵי הוּא בָּטֵל וְיוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וִיבַקֵּשׁ דָּבָר שֶׁיִּתְעַסֵּק בּוֹ, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא שָׁבַת, וּבְטֵלָה טַעַם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה לְמַעַן יָנוּחַ. וְעוֹד, כְּשֶׁיְּבַקֵּר וִיטַלְטֵל כֵּלִים שֶׁמְּלַאכְתָּן לְאִסּוּר, אֲפִשָּׁר שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהֶם מְעַט וְיָבֹא לִידֵי מְלָאכָה. וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁמֻּקְצַת הָעָם אֵינָם בַּעֲלֵי אֻמָּנוּת אֶלָּא בְּטֵלִים כָּל יְמֵיהֶם, כְּגוֹן הַטַּיָּלִין וְיוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת כֵּלִים שֶׁמְּלַאכְתָּן לְאִסּוּר, אֲפִשָּׁר שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהֶם מְעַט וְיָבֹא לִידֵי מְלָאכָה. וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁמֻּקְצַת הָעָם אֵינָם בַּעֲלֵי אֻמָּנוּת אֶלָּא בְּטֵלִים כָּל יְמֵיהֶם, כְּגוֹן הַטַּיָּלִין וְיוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת לְקִנּוֹתָם מִמֶּנּוּ, אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרֵי, דִּבְעֵת הָעֲשִׂיָּה הָאֵינוֹ יְהוּדִי אֵינוֹ עוֹשֶׂה הַגְּבִינוֹת כִּי אִם בְּשַׁבָּת, אִם הַיִּשְׂרָאֵל מְקַבְּלָם בְּחוֹבוֹ וְשֶׁאִם לֹא יְקַבְּלֵם יַפְסִיד חוֹבוֹ, שָׁרֵי, דִּבְעֵת הָעֲשִׂיָּה עֲדַיִן הֵם שֶׁלּוֹ:

משנה ברורה

הָאֵינוֹ יְהוּדִי בִּשְׁבִילוֹ, דְּאֵין זֶה *הֲנָאָה כָּל כָּךְ, דְּגַם מִקֹּדֶם הָיָה יָכוֹל עַל פִּי הַדְּחָק לִקְרוֹת לְאוֹרוֹ [פְּרִי מְגַדִּים]: (עז) **בְּמְלֶאכֶת עַצְמוֹ** וכו'. אֲבָל אִם הַתְּבוּאָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּר לוֹמַר לְאֵינוֹ יְהוּדִי לְפַנּוֹתוֹ, וְהוּא הַדִּין בְּכָל דָּבָר הַמֻּקְצֶה, דְּהָוֵי לֵהּ שְׁבוּת דִּשְׁבוּת וְאֵין מָתָר כִּי אִם לִצְרָךְ מִצְוָה אוֹ קְצָת חֹלִי, וְכנ"ל בְּסָעִיף ה [מָגֵן אַבְרָהָם, וַעַיֵּן בִּפְרִי מְגַדִּים מַה שֶׁכָּתַב בְּסִימָן רע"ט סָעִיף ד בהג"ה בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. והט"ז לְקַמָּן בְּסִימָן שָ"ח סָעִיף קָטָן ז חוֹלֵק עַל זֶה, וְדַעַת הָאַלִּיָּה רַבָּה כְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם, וַעַיֵּן בִּפְרִי מְגַדִּים מַה שֶׁכָּתַב אוֹדוֹת זֶה, וּבְמַה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן רע"ט סָעִיף ד בהג"ה בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה]: (עח) **עַד אַחַר הַמְּדִידָה וְשֶׁיְּחַשֵּׁב** וכו'. רוֹצֶה לוֹמַר, קֹדֶם הַמְּדִידָה (פט) **וְהַחֶשְׁבּוֹן,** אֵינָם שֶׁלּוֹ. אֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁהֵבִיא חֲפָצָיו בְּשַׁבָּת לְבֵית יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ הֵם אֲסוּרִים בְּטִלְטוּל וְהֵבִיאָם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, כֵּיָון שֶׁהֵם בְּיַד אֵינוֹ יְהוּדִי, רַשַּׁאי לוֹמַר לוֹ לִפְנוֹתָן לְאֵיזֶה מָקוֹם